

Mogućnosti primjene mjuzikla i rock-opere u nastavi Glazbene kulture

Šarec, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:316677>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Muzička akademija u Puli

MARTA ŠAREC

**MOGUĆNOSTI PRIMJENE MJUZIKLA I *ROCK-OPERE*
U NASTAVI GLAZBENE KULTURE**

Diplomski rad

Pula, svibanj 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Muzička akademija u Puli

MARTA ŠAREC

**MOGUĆNOSTI PRIMJENE MJUZIKLA I ROCK-OPERE
U NASTAVI GLAZBENE KULTURE**

Diplomski rad

JMBAG: 0303068256, redoviti student

Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Predmet: Metodika nastave glazbe 2

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Glazbena pedagogija

Mentorica: prof. dr. sc. Sabina Vidulin

Pula, svibanj 2024.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani MARTA ŠAREC, kandidat za magistra Glazbene pedagogije (mag. mus.) ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Marta Šarec

U Puli, 17. svibnja 2024.



IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, MARTA ŠAREC dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom MOGUĆNOSTI PRIMJENE MJUZIKLA I ROCK-OPERE

U NASTAVI GLAZBENE KULTURE

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 17. svibnja 2024.

Potpis

Marta Šarec

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Nastava glazbene kulture	3
2.1. Slušanje glazbe	3
2.2. Glazbeno stvaralaštvo	6
2.3. Glazbene igre	7
2.4. Radionica u nastavi općenito te u nastavi glazbene kulture	8
3. Glazbeno-scenske vrste mjuzikl i <i>rock-opera</i>	11
3.1. Mjuzikl	12
3.2. <i>Rock-opera</i>	14
4. Primjena mjuzikla i <i>rock-opere</i> u glazbenoj nastavi	16
4.1. Mjuzikl i <i>rock-opera</i> u udžbenicima.....	17
4.2. Realizacija mjuzikla u osnovnoj školi.....	20
4.3. Mogućnosti uporabe glazbenih igara u obradi nastavnih tema mjuzikla i <i>rock-opere</i>	22
4.4. Mogućnosti uporabe elemenata radionice u obradi nastavnih tema mjuzikla ili <i>rock-opere</i>	24
5. Primjeri priprava za izvođenje nastavnih sati na temu mjuzikla i <i>rock-opere</i>	27
5.1. Priprava za izvođenje nastavnoga sata <i>Rock-opera: Jesus Christ Superstar</i>	29
5.2. Priprava za izvođenje nastavnoga sata Mjuzikl: <i>West Side Story</i>	40
6. Zaključak	55
7. Literatura	56
8. Sažetak	61
9. Summary	62

1. Uvod

U okviru osnovnoškolskoga obrazovanja u Republici Hrvatskoj na nastavi Glazbene kulture samo je nekoliko nastavnih sati posvećeno obradi glazbeno-scenskih vrsta mjuzikl i *rock-opera*. Iz *Kurikuluma nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije* (MZO, 2019a) vidljivo je da se osnovna obilježja navedenih glazbenih vrsta učenicima predstavljaju tek u osmome razredu u okviru ishoda koji glasi *Učenik slušno i vizualno prepoznaje, razlikuje, opisuje i uspoređuje glazbeno-scenske i vokalno-instrumentalne vrste*. Tu se, uz mjuzikl i *rock-operu*, predviđa upoznavanje s ostalim glazbeno-scenskim vrstama: operom, operetom te baletom, a također je obvezno upoznavanje jedne od navedenih glazbenih vrsta u autentičnome okružju. Uzevši to u obzir, budući da u autentičnome okružju upoznaju samo jednu vrstu, mala je vjerojatnost da će učenici osnovna obilježja mjuzikla ili *rock-opere* usvojiti prateći izvedbu uživo u ulozi gledatelja ili kroz izvedbu u vlastitome angažmanu. Veća je vjerojatnost da će te glazbene vrste upoznati tijekom nastavnoga procesa, pomoću glazbenih primjera, nastavnih pomagala te uz korištenje udžbeničkih materijala. Iako je *Kurikulumom* (MZO, 2019a) predviđeno da se tijekom nastavne godine realizira odlazak na javni događaj u okviru kojega se izvodi glazbeno-scensko djelo, u praksi to ovisi o mnogim čimbenicima (volji profesora, financijskim mogućnostima, disciplini pojedinoga razrednog odjeljenja, podršci ravnatelja i roditelja, udaljenosti škole od mjesta u kojemu se održava izvedba itd.) te se postavlja pitanje hoće li učenik tijekom svojega osnovnoškolskoga (kasnije i srednjoškolskog) obrazovanja uopće doživjeti izravnu izvedbu mjuzikla ili *rock-opere*. U slučaju da učenik tijekom nastave glazbe ne pokaže interes za te glazbene vrste, upitno je hoće li se nakon završetka školovanja samoinicijativno odlučiti za posjet izvedbi uživo. Stoga je neophodno iskoristiti priliku za upoznavanje glazbeno-scenskih vrsta mjuzikla i *rock-opere*, a ta se prilika pruža upravo kroz aktivnosti koje se provode u okviru nastave glazbe.

Glazba se kvalitetno uči i upoznaje iskustvenim (Gortan-Carlin i Močinić, 2017) i aktivnim (Škojo, 2016) putem. Kada govorimo o mjuziklu i *rock-operi*, iako su aktivno praćenje njihove izvedbe kroz projekciju videoprikaza ili sudjelovanje u ulozi gledatelja

u izvedbi uživo dobri načini za postizanje obrazovnih ciljeva, veća je vjerojatnost da će se glazbeni sadržaji i sastavnice brže i učinkovitije usvojiti korištenjem vlastitih znanja, umijeća i iskustava te kroz angažirano sudjelovanje u glazbeno-scenskoj izvedbi. S obzirom na to da je proces realizacije mjuzikla, odnosno *rock*-opere u osnovnim školama zahtjevan, a odluka za realizaciju ambiciozna, oni se rijetko izvode u školskome kontekstu. Želimo li da učenici o tim glazbenim vrstama uče već spomenutim korištenjem vlastitih znanja, umijeća i iskustava, možemo uzeti u obzir da se u obradu tih nastavnih tema mogu implementirati najrazličitije aktivnosti i načini poučavanja poput radionice, glazbenih igara, aktivnoga slušanja, zajedničkoga muziciranja, stvaralaštva ili glazbenoga opismenjavanja, a sadržaj nastavnoga procesa može se čak kombinirati i s izvanglazbenim sadržajima propisanim *Kurikulumom međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole* (MZO, 2019b).

Još jedan princip učenja i upoznavanja važan za ostvarenje obrazovnih ciljeva, a koji se vrlo dobro može primijeniti u glazbenoj nastavi, suradničko je učenje. Prema Buljubašić-Kuzmanović (2006) suradničko učenje u nastavi, i to u nastavi koncipiranoj u funkciji pedagoške radionice, podrazumijeva visoku razinu suradnje, raspravu, zajedničko planiranje, donošenje odluka te međusobnu raspodjelu dužnosti, a uključuje i samoevaluaciju, tj. mjerenje učinaka suradnje, uspješnosti, osobnoga doprinosa, korisnosti i zadovoljstva učenja. Kadum-Bošnjak (2012) govori o suradničkome učenju kao o obliku kooperativnoga učenja kojemu je cilj stjecanje novih spoznaja i iskustava te ga obilježava stalna interakcija i komunikacija, kako među učenicima, tako i između učenika i učitelja. Taj se oblik komunikacije (neovisno o tome je li verbalnoga ili neverbalnoga karaktera) može dobro primijeniti kroz nastavne radioničke metode rada i realizaciju glazbenih aktivnosti stvaralaštva, slušanja glazbe i glazbenih igara, i to s posebnim naglaskom na glazbeno-umjetnički sadržaj glazbenih vrsta mjuzikla i *rock*-opere.

Za potrebe ovoga rada u daljnjemu će tekstu naglasak biti na aktivnostima slušanja glazbe, glazbenoga stvaralaštva i glazbenim igrama, a isto tako bit će riječi o korištenju radionice u okviru nastave glazbe koja pogoduje implementaciji prethodno spomenutih glazbenih aktivnosti. U skladu s navedenim, u radu će biti priložene i konkretne pripreve za obradu tema mjuzikla i *rock*-opere, koje su ponajprije namijenjene glazbenoj nastavi u osmim razredima osnovne škole (eventualno i u

izvannastavnim aktivnostima ostalih razreda predmetne nastave), a njihove su nastavne aktivnosti kreirane na temelju glazbeno-umjetničkih materijala povezanih s glazbenim djelima koja pripadaju mjuziklu i *rock-operi*.

2. Nastava glazbene kulture

Prema *Kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije* (MZO, 2019a) organizacija nastave glazbene kulture, osim što je integrativna i interkulturalna, otvorena je tipa. Odabir i oblikovanje nastavnih sadržaja, upotreba raznih strategija i metoda učenja i poučavanja te pristupi vrednovanju u potpunosti ovise o interesima i sklonostima učenika te o sposobnostima učitelja. Različita je priroda aktivnosti koje se nude u okviru glazbene nastave: slušanje, aktivno muziciranje u obliku pjevanja i sviranja, glazbene igre, elementi opismenjavanja, glazbeno stvaralaštvo, pokret uz glazbu, primjena informacijsko-komunikacijskih tehnologija itd., a njihovom upotrebom i različitim kombinacijama mogu se postaviti kvalitetni temelji dinamičnomu učenju i poučavanju glazbe.

Predmeti Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, kako navodi *Kurikulum* (MZO, 2019a), strukturirani su u tri domene: domena A – *Slušanje i upoznavanje glazbe*, domena B – *Izražavanje glazbom i uz glazbu* i domena C – *Glazba u kontekstu*. Predmet Glazbena kultura uključuje poučavanje glazbe u 1., 2. i 3. odgojno-obrazovnom ciklusu i obuhvaća osnovnu školu, a aktivnosti domena A i B zastupljenije su u odnosu na aktivnosti domene C.

2.1. Slušanje glazbe

Područje slušanja glazbe mijenjalo se u skladu s povijesnim i društvenim okolnostima te tehničkim mogućnostima, ali i u skladu s glazbeno-pedagoškim težnjama. U tome kontekstu Vidulin i suradnice (2020) objašnjavaju da u prošlim vremenima aktivnost slušanja glazbe nije bila osobito zastupljena, bilo to u privatnoj ili školskoj poduci, a razlozi leže u činjenicama da je aktivnost pjevanja bila dominantna, da vještine sviranja većine učitelja nisu bile dovoljno dobre, da glazba nije bila

dostupna svima te da na raspolaganju nisu bila tehnička sredstva za reproduciranje glazbe. Autorice ističu da se slušanju glazbe rijetko moglo prisustvovati jer je ono većinom bilo dostupno samo aristokratskim obiteljima koje su mogle prisustvovati koncertima i kazališnim izvedbama te manjim okupljanjima zatvorenoga tipa. Pjevanje je tako bila primarna aktivnost u glazbenoj edukaciji sve do druge polovice 20. stoljeća kada se, zahvaljujući tehnološkomu razvoju i novonastalim društvenim promjenama, pojavio utjecaj medija (radija i televizije) te se povećala dostupnost tehničke opreme za reproduciranje glazbe.

Kroz aktivnost slušanja u okviru glazbene nastave učenici ostvaruju kontakt s glazbom, upoznaju je i doživljavaju, a za njezino su prihvaćanje vrlo važne učeničke preferencije. Te se preferencije u slušanju glazbe razlikuju od individue do individue i ukusi su različiti te su oni, prema Šulentić Begić i suradnicima (2020), u velikoj mjeri pod utjecajem roditelja, obitelji, vršnjaka i posebno masovnih medija. Spomenuti autori uspoređuju nalaze različitih istraživanja o učeničkim preferencijama u nastavnim glazbenim aktivnostima, a kada je riječ o slušanju glazbe, zaključci su da se ono razlikuje u preferencijama mlađih i starijih generacija, ali i kod muške i ženske dječje populacije. Konkretno istraživanje tih autora provedeno 2018. godine obuhvatilo je 280 sudionika, a dobiveni nalazi ukazuju na to da se u preferencijama generacija učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole glazbena aktivnost slušanja glazbe postavlja na drugo mjesto, i to iza aktivnosti pjevanja. S obzirom na to da prilagođavanje preferencijama učenika zasigurno pomaže pri njihovoj motivaciji za sudjelovanje u nastavi, važno je provoditi njima zanimljive aktivnosti kojima, dakako, pripada slušanje glazbe.

Kada je riječ o preferencijama učenika usko povezanim s aktivnošću slušanja glazbe, nalazi istraživanja Mendiković Đukić i suradnica (2020), u kojemu je ispitano 516 učenika u dobi od 7 do 18 godina, ukazuju na to da motivacija za slušanje klasične glazbe u djetinjstvu i kasnoj adolescenciji s godinama opada. Navedeno ide u prilog tomu da učenici zasigurno pokazuju veći interes za slušanje glazbe suvremenih žanrova koju slušaju i njihovi vršnjaci, a koja se u pojedinim glazbenim sastavnicama može podudarati s glazbom reproduciranom u okviru nastavnih tema povezanih s mjuziklom i *rock-operom*.

Kurikulum (MZO, 2019a) predviđa da se u nastavi Glazbene kulture aktivnosti povezane s domenom *Slušanje i upoznavanje glazbe* (domena A) realiziraju u

jednakoj mjeri kao i aktivnosti povezane s domenom *Izražavanje glazbom i uz glazbu* (domena B). Aktivno slušanje u nastavi služi kao sredstvo za upoznavanje glazbenih sastavnica, organizacije djela i uspostavu kritičkoga i estetskog vrednovanja te, kako je već spomenuto, tu aktivnost u okviru glazbene nastave valja koristiti podjednako uz sve aktivnosti domene B: pjevanje, sviranje, stvaralaštvo, glazbene igre i pokret uz glazbu.

Vidulin i suradnice (2020) opisuju metodički razrađen standardni model slušanja i upoznavanja glazbe prisutan u glazbenoj nastavi hrvatskoga školskog sustava kod kojega se glazbena djela slušaju ilustracijski, fragmentarno i koncentrirano, jednokratno i višekratno. Autorice ističu važnost u postavljanju zadataka/uputa prije provođenja aktivnosti slušanja, čime se pažnja i motivacija učenika usmjeravaju na prepoznavanje pojedine glazbeno-izražajne sastavnice ili oblikovne strukture glazbenoga djela, a tim su načinom slušanja učenici potaknuti da razlikuju glazbene vrste, načine izvođenja i izvođačke sastave. Prema riječima autorica svako je glazbeno djelo prepoznatljivo u određenome glazbenom idiomu kao što su tema, ritam, karakter i sl., stoga je osobito važno već u uputama koje prethode slušanju inzistirati na njima i ukazivati na specifičnosti pojedine skladbe. Primjenom toga tzv. spoznajnog načina slušanja učenici kroz analizu, promišljanje i tumačenje glazbe usvajaju glazbena znanja i umijeća te lakše prepoznaju i razlikuju glazbena djela.

Novije glazbeno-pedagoške ideje o slušanju glazbe ukazuju na važnost upoznavanja glazbenih djela u cjelovitome, holističkom kontekstu pa je u tu svrhu razvijena i nova strategija i vrsta slušanja – spoznajno-emocionalno slušanje glazbe (Vidulin i sur., 2020). Takvo je slušanje orijentirano na cjelovit doživljaj skladbe tako da slušatelji, u ovome slučaju učenici, doživljavaju glazbu kroz različita glazbena iskustva i kontekste, razumijevaju je, odnosno, percipiraju glazbene sastavnice, upoznaju se s detaljima iz života skladatelja i sudjeluju u izvođenju glazbe, sve kroz glazbene i izvan-glazbene aktivnosti. Glazbena se djela promatraju iz povijesnoga aspekta i društvenih okolnosti, što utječe na cjelokupan emocionalni i spoznajni doživljaj.

Kroz aktivno slušanje, prema Vidulin i Martinović (2015), osim što se učenici upoznaju s umjetničkom i folklornom glazbom, popularnim žanrovima te svjetskom i nacionalnom glazbenom kulturom, oni uče i o muzikološkim sadržajima i glazbenim sastavnicama. Autorice napominju da se tom nastavnom aktivnošću ostvaruje krajnji

cilj glazbene nastave koji govori u prilog tomu da mladu osobu treba kritički obrazovati i osposobiti je da bude slušatelj i poznavatelj glazbenih djela.

2.2. Glazbeno stvaralaštvo

Mendeš i suradnice (2020) aktivnost stvaranja usko povezuju s aktivnošću izražavanja, a učenici se, osim u glazbenome jeziku, mogu izraziti pomoću govornoga, likovnoga, scenskoga, filmskoga i kinestetičkog izraza. Prema istim su autorima prethodno spomenuti izrazi, tj. „jezici” u odnosu međusobnoga upotpunjavanja, a sama aktivnost stvaranja podrazumijeva njihovu stvaralačku (ekspresivnu) uporabu u praktičnome obliku.

Kurikulumom (MZO, 2019a) se učitelju otvara mogućnost da u odnosu na afinitete i preferencije učenika predloži određene aktivnosti u okviru svih domena, pa tako i domene B koja obuhvaća i glazbeno stvaralaštvo. Stvaralaštvo doprinosi različitim ishodima, od pamćenja, razumijevanja, analize i sinteze do kreiranja i primjene činjenica. Vidulin-Orbanić (2013) ističe da kreativnim procesom i stvaralačkim radom učenici stječu nova znanja, razvijaju psihomotoričke i socijalne vještine te bivaju potaknuti na samostalan rad i uče se odgovornosti.

Svalina (2013) tvrdi da se o stvaralaštvu u nastavi govori u psihološkome i pedagoškom smislu, a u glazbeno-pedagoškome smislu nešto rjeđe, dok je realnost takva da se aktivnosti glazbenoga stvaranja u praksi i ne provode osobito često. Bez obzira na spomenuto, postoji literatura koja implicira da se dječji glazbenostvaralački izraz može potaknuti na mnogo načina, a s obzirom na to da se stvaralačke aktivnosti svakako biraju proizvoljno, gotovo se uvijek može pronaći kompromisno rješenje za njihovo uključivanje u nastavu glazbene kulture. Izrazito je dobro kada te aktivnosti vode učitelji koji i sami posjeduju određene profilirane vještine da bi razvoj i napredak djece kroz aktivno sudjelovanje mogao biti kvalitetno i učinkovito potpomognut (Svalina, 2013).

U glazbenoj je nastavi predviđeno bavljenje glazbenim stvaralaštvom u kojemu, prema Vidulin-Orbanić (2013), organizacija i ostvarenje ciljeva ovise o učitelju. Autorica ističe da stvaralački zadaci trebaju biti glazbeno relevantni i smisleni pa predlaže aktivnosti kao što su sastavljanje i ritmiziranje tekstova, igre zvukovima,

sviranje, dodavanje ritamskih pratnji pjesmama, melodijske improvizacije, kretanje uz glazbu. Napominje da je izrazito važno podupirati sam proces stvaranja, improvizacije i istraživanja, dok je manje važna glazbeno-umjetnička kvaliteta krajnjega produkta.

2.3. Glazbene igre

Glazbene se igre u *Kurikulumu* (MZO, 2019a) spominju u okviru domene B s ciljem da učenici dožive glazbene sadržaje, da razvijaju glazbene sposobnosti i da budu potaknuti na kreativne načine izražavanja. Učenici kroz sudjelovanje u aktivnostima poput glazbenih igara maštaju, oblikuju kreativno mišljenje te izgrađuju vlastite stavove, a sve to može biti dobar temelj za kvalitetno stvaranje i razvijanje glazbenih sposobnosti (Šulentić Begić i sur., 2020). Kada je riječ o unapređivanju dječjih sposobnosti, ono se može nesvjesno i spontano ostvariti kroz aktivno sudjelovanje u glazbenoj igri, osobito zato što je prisutna angažiranost u korištenju motoričkih pokreta, glasa, tijela i kognitivnih funkcija, u stvaranju glazbe, muziciranju itd. Sve navedeno konačno zasigurno doprinosi i razvoju učeničkih glazbenih vještina. Obraćajući pažnju na isključivo glazbene vještine kojima se bave glazbene igre, Šarec (2021) ističe da glazbene igre mogu biti prilika za rad na pravilnome intoniranju, prepoznavanju glazbenih sastavnica, glazbenome i vizualnom pamćenju, izoštravanju glazbenoga sluha i vještini slušanja glazbe.

Dječja je primarna aktivnost u djetinjstvu upravo igra čija je uloga, prema Klarin (2017), tjelesna, kognitivna, socijalna i emocionalna. Tjelesni, kognitivni i socijalni aspekt u glazbenoj se igri mogu ostvariti u situacijama kada dijete sudjeluje tjelesno (rukama, nogama, ostalim dijelovima tijela), kada muzicira, koristi vlastiti vokalni aparat, ali i kada razgovara, mašta, razmišlja, strateški planira, surađuje itd. Što je više aktivnosti uključeno, to su vještine djeteta podložnije daljnjemu razvoju i napretku.

Milinović (2015) svaku igru, pa tako i glazbenu, objašnjava kao prirodnu pojavu, tj. kao nešto što je sastavni dio odrastanja i odgoja. Ističe da dijete ne treba prolaziti kroz proces prilagodbe na igru jer se ono uz nju osjeća prirodno i sigurno, a tu se pobuđuju i pozitivne emocije kojima ono ostvaruje svoje unutarnje potrebe. Pozitivne reakcije prema glazbenim igrama također se stvaraju na temelju zabavnoga obilježja glazbene igre, a njihovo izvođenje u glazbenoj nastavi bit će važno kod djece koja, prije svega, od igre i očekuju da bude živahna, dinamična i vedra.

Budući da su glazba i igra umnogome povezane s emocijama, glazbena igra može djeci pružiti priliku za iskazivanje svojih doživljaja. Doživljaji i iskazivanje emocija koje je potaknula glazbena igra mogu se uočiti u rezultatima istraživanja o preferencijama glazbenih aktivnosti u nastavi Glazbene kulture čiji zaključci ukazuju na to da se aktivnost sudjelovanja u igrama, uz aktivnost slušanja i pjevanja, nalazi među najomiljenijim učeničkim aktivnostima (Šulentić Begić i sur., 2020).

Poželjno je da se u nastavu glazbe implementiraju glazbene igre poput glazbenih igara s pjevanjem, igre s melodijama/tonovima/ritmovima te igre uz slušanje glazbe (Šulentić Begić, 2016). Nalazi istraživanja Žakić (2017) o korištenju igara u nastavi glazbe ukazuju na to da se one koriste djelomično, i to s ciljem da glazbenu nastavu odmaknu od klasične nastave, a zaključci su učitelja da su igre mnogo učinkovitije od klasičnih metoda poučavanja te da su one posebno korisne prilikom ponavljanja naučenih nastavnih cjelina (Žakić, 2017).

2.4. Radionica u nastavi općenito te u nastavi glazbene kulture

Nastava glazbene kulture učenicima daje glazbenu edukaciju i potiče ih na umjetničko izražavanje. Da bi se unaprijedile konvencionalne metode učenja i poučavanja (poput frontalnoga rada), poželjno je u nastavu uključiti elemente edukativne, kreativne i pedagoške radionice. Radionica predviđa korištenje i kombinaciju različitih metoda rada, poput razmjene u cijeloj grupi, razgovora kružnom komunikacijom, grupne diskusije, simultane individualne aktivnosti, rada u paru ili u manjim skupinama (Martinko, 2012). U skladu s navedenim, u radioničkome se nastavnom konceptu nude mogućnosti za uporabu suvremenih metoda poučavanja, a neposredno sudjelovanje učenika u nastavnim aktivnostima potiče ih na učenje kroz korištenje vlastitih sposobnosti, emocionalne inteligencije i kreativnoga izražavanja.

Postoje tri vrste radionice: edukativna, kreativna i pedagoška. Edukativna radionica za svoj krajnji cilj (Plavšić, 2014) ima stjecanje znanja u najširem smislu riječi, dok se kreativna radionica bavi poticanjem i razvijanjem stvaralačkoga mišljenja, izražavanja i kreativnih sposobnosti. Za radionicu pedagoškoga karaktera, o kojoj govore Uzelac i suradnice (1994), ključno je glavno obilježje tzv. kružna komunikacija. Kako autorice ističu, kružni oblik interakcije ima mnoge dobrobiti, poput one da se djecu potiče ne samo na uporabu intelektualnih funkcija, već i na uporabu osjetilnih,

emocionalnih i moralnih sposobnosti. Buljubašić-Kuzmanović (2006) ističe da je preporučljivo sjedenje u krugu zato što su prisutni skupni oblici rada, a time se oslobađa prostor u sredini koji služi za izvođenje zajedničkih aktivnosti (npr. crtanje, pisanje, kretanje, sviranje itd.). Autorica se osvrće na prirodu organizacije radioničkih djelatnosti: one su podijeljene na pripravne, izvedbene i završne, a sudjelovanje učenika u svakoj pojedinoj djelatnosti potpuno ovisi o temi, planovima i pripremi. Prilikom organizacije radioničkih aktivnosti u nastavnome procesu dobro je uzeti u obzir njihovu trodijelnost koja se podudara s trima etapama nastavne jedinice: uvodnim, središnjim i završnim dijelom.

S obzirom na to da su individualni rad, rad u paru i rad u skupinama najčešći oblici radioničkih metoda rada, a termin *radionica* odnosi se na prostor u kojemu se nešto radi ili izrađuje (Plavšić, 2014), poželjno je u nju uključiti što više prilika u kojima učenici mogu nešto kreirati u vlastitome ili zajedničkom angažmanu. Glazbena se radionica konkretno koristi medijem glazbe, a glazba kao takva nema fizički oblik, stoga u glazbenim radionicama ponekad neće biti moguće da učenici nešto fizički izrađuju. U takvim je slučajevima bolja opcija da oni na temelju vlastitih znanja i iskustava aktivno muziciraju, promišljaju, maštaju, razmišljaju o glazbenim pojmovima, uočavaju glazbene pojave, koriste instrumente, diskutiraju, kreću se uz glazbu, koriste dijelove tijela u svrhu glazbenoga izraza itd.

Da bi se ostvarili edukativni ciljevi i potaknulo ugodno razredno ozračje, potrebno je uspostaviti ravnotežu između obrazovnih i zabavnih aspekata radionice. U tome smislu Martinko (2012) objašnjava da je scenarij, tj. sadržaj radionice potrebno uravnotežiti u aktivnostima koje imaju obilježja koncentracije i opuštanja, zatim u ozbiljnome i zabavnom radu, aktivnome sudjelovanju i teorijskoj raspravi te u praktičnoj primjeni. Ravnoteža se može postići prethodnim osmišljavanjem strukturiranih aktivnosti koje obilježavaju konkretni ciljevi i ishodi, a koji mogu služiti za orijentaciju voditelju (facilitatoru; u ovome slučaju učitelju) tijekom izvedbe radionice. Martinko (2012) ističe da bi unaprijed definiran plan rada i sve strukturno razrađene aktivnosti trebali biti objedinjeni oko jedne glavne teme, a o tome u suštini ovisi i konačna uspješnost radionice.

U odgojno-obrazovnim ciljevima učenja i poučavanja *Kurikuluma međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole* (MZO, 2019b) istaknuto je da je u školskome ozračju kod učenika potrebno razvijati temeljne

vrijednosti: slobodu, jednakost, etičnost, moral, obiteljske vrijednosti i vrijednost braka, nacionalnu ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalnu pravdu, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva i doma, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavinu prava i demokratski višestranački sustav. Realizacija radionice u nastavi može biti korisna za obuhvaćanje elemenata građanskoga odgoja i obrazovanja te, shodno navedenom, može poslužiti kao uspješno sredstvo za poticanje učenika na kritičko razmišljanje o etičkim načelima i razvijanje komunikacijskih vještina neophodnih u društveno-političkome usmjerenju pojedine osobe. Još je jedna važna poveznica između kurikula o građanskome odgoju i radioničkoga održavanja nastave – kurikul to čak ističe kao posebnost: riječ je o metodama suradničkoga i iskustvenog učenja u kojima se naučene vrijednosti ne nameću, već su one produkt procesa učenja i vlastitoga iskustva.

Pri održavanju radioničke nastave posebnu pažnju valja obratiti na refleksivni proces, kako kod učenika koji sudjeluju u pomno osmišljenim ciljanim aktivnostima, tako i kod učitelja koji propituje kakvi su učinci onoga što se poučava i čemu se teži, a također je osobito važno da učenici imaju dovoljno prostora za iskazivanje svojih misli, želja ili osjećaja (Buljubašić-Kuzmanović, 2006). Refleksija se može planirati još za vrijeme radioničkih aktivnosti nakon pojedine etape da bi se prepričali dojmovi koji su svjež i intenzivni, a na samome kraju radionice poželjno je evaluirati sam proces rada. Martinko (2012) navodi prijedloge za evaluaciju: skupni aspekti (organizacijski uvjeti, razumljivost sadržaja, korisnost i primjenjivost radnih materijala), pripremljenost voditelja (moderacija aktivnosti, komunikacijske vještine) i pojedinačni aspekti (očekivani ishodi, sudjelovanje u aktivnostima, vremensko opterećenje) itd.

Nastava koja se bazira na suradničkome učenju i učenju utemeljenome na vlastitim uspjesima daje izrazito pozitivne rezultate, što je suprotno okvirima tradicionalne nastave kod koje su sadržaji prikazani u obliku tipičnih lekcija i kod koje se važnost vrlo često pridaje stjecanju znanja i količini usvojenih sadržaja. Ti su pozitivni rezultati povezani s radioničkim načinom održavanja nastave i prikazani su u okviru istraživanja Buljubašić-Kuzmanović (2006) realiziranoga na temelju pedagoške radionice implementirane u funkciju aktivne nastave. Autorica zaključuje da se u radionici koja je u funkciji nastave učenici osjećaju ugodno, prihvaćeno, opušteno i uspješno, a na temelju njihovih procjena maksimalno su pozitivno ocijenjeni suradnja i vlastiti doprinos te zanimljivost takvoga tipa organiziranoga učenja. S obzirom na to

da djeca vole kada se nastava održava radionički, da vole sudjelovati u ponuđenim aktivnostima, da su željna učiti i stjecati nova znanja / razvijati nove vještine, da vole glazbu, a također su im zanimljive glazbene aktivnosti, od radionice u funkciji aktivne nastave glazbene kulture mogu se očekivati jednako pozitivni rezultati.

3. Glazbeno-scenske vrste mjuzikl i *rock*-opera

Glazbeno-scenske vrste mjuzikl i *rock*-opera zanimljive su kako mlađim, tako i starijim uzrastima, osobito zbog svojega dopadljiva i dinamičnoga umjetničkog sadržaja. Za mlade je generacije često karakteristično kratkoročno zadržavanje pažnje (danas je za to djelomično zaslužna popularnost videosadržaja kraćega trajanja na društvenim mrežama i u medijima), a s obzirom na to da mjuzikl i *rock*-operu karakteriziraju dinamična sinergija sadržaja, kombinacija različitih umjetnosti i neprekidan tijek radnje, oni mogu uspješno zadržati pažnju pojedinca i zainteresirati ga za te glazbene vrste, ali i za glazbu općenito.

Sadržaj se u mjuziklu i *rock*-operi prepričava kroz glumu, ples i pjevanje, što podrazumijeva raznolike vrste umjetničkoga izraza koje se mogu promatrati kroz prizmu auditivnih i vizualnih umjetnosti. Navedeno ide u prilog činjenici da mjuzikl i *rock*-opera pripadaju glazbeno-scenskim vrstama što, dakako, uključuje glazbu u obliku auditivnoga aspekta i scenu u obliku vizualnoga. Auditivni aspekt izvedbe tih glazbenih vrsta odnosi se vokalnu, vokalno-instrumentalnu i instrumentalnu glazbenu izvedbu, i to kombinacijom solističkih angažmana, manjih sastava (ansambala) ili većega sastava (zboru i orkestra). U izvedbu je uključena i gluma, koja također obuhvaća auditivne tipove izraza, tj. kombinaciju zvukovnih i govornih izražajnih sredstava. Gledajući s aspekta vizualnoga umjetničkoga izraza, radnja se može prenositi pokretom, plesom, glumačkom mimikom, gestikulacijom, pantomimom itd. Isto tako, kod umjetnosti vizualnoga tipa valja spomenuti scenografiju u okviru koje mogu biti uključeni drugi načini vizualnoga izražavanja poput fotografije, slike, videoprikaza, rasvjete pomoću reflektora, pa čak i skulpture te arhitekture. Uzimajući u obzir sve navedeno, pri realizaciji mjuzikla i *rock*-opere uviđa se složenost i bogatstvo korištenja umjetničkih izražajnih sredstava, što govori u prilog tomu da upoznavanje mlade osobe s tim glazbeno-scenskim vrstama može biti interesantno i uzbudljivo.

Sinergija auditivnih i vizualnih umjetnosti kod glazbeno-scenskih vrsta prisutna je, osim u živoj izvedbi na pozornici, i u njihovu filmskom obliku te je poznato da su mnogi mjuzikli i nekoliko *rock*-opera doživjeli ekranizaciju i prikaz na filmskome platnu. Neki su od poznatijih i uspješnijih filmskih primjera *The Phantom of the Opera* (*Fantom u operi*, 2014.), *Jesus Christ Superstar* (1973.), *West Side Story* (*Priča sa zapadne strane*, 1961.), *Annie* (1982.), *Gentlemen Prefer Blondes* (*Muškarci više vole plavuše*, 1953.), *The Sound of Music* (*Moje pjesme, moji snovi*, 1965.), *Grease* (*Briljantin*, 1978.), *Dreamgirls* (*Komadi iz snova*, 2006.) te *Chicago* (2002.) (Sarmiento, 2020).

Hrvatska se može pohvaliti respektabilnim brojem uspješnih autorskih mjuzikala, a najpoznatiji su *Jalta, Jalta* (1971.), *Dundo Maroje* (1972.), *Car Franjo Josip u Zagrebu* (1989.) i *Kralj je gol* (1994.), izvođeni u zagrebačkome Gradskom kazalištu *Komedija*, te *Crna kuća* (2013.) i *Pacijenti* (2016.) u nezavisnoj produkciji (Šivak, 2020). Najpoznatija je hrvatska *rock*-opera *Gubec-beg* iz 1975. godine, a ona je ujedno kronološki peta *rock*-opera u svijetu te se čak u vrijeme praizvedbe smatrala najvećim spektaklom koji se ikada izvodio na jugoslavenskim kazališnim pozornicama (Raković, 2021).

3.1. Mjuzikl

Lamb (1980) u rječniku *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* objašnjava termin *mjuzikl* naglašavajući njegov vedar i pozitivan karakter te ga poistovjećuje s terminima *muzička komedija* i *muzički igrokaz*. Autor ukazuje na to da je ta glazbena vrsta proizišla iz elemenata komične opere i engleske burleske te da ima obilježja pojednostavnjene radnje s kombinacijom romantičnih i komičnih elemenata, a glazbena se partitura sastoji od lako pamtljivih skladbi, dinamičnih plesova i ansambala. Mjuzikl se kao glazbena vrsta oblikovao tijekom 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća, i to ponajviše kroz djela američkih umjetnika Georgea Gershwina, Jeromea Kerna, Richarda Rodgersa i drugih (Lamb, 1980).

Kuntarić (1974) u *Muzičkoj enciklopediji* spominje *musical* koji aludira na skraćene nazive izvedene iz izraza *muzička komedija* i *muzički igrokaz*, a ističe da su pri nastajanju te glazbene vrste važnu ulogu, uz burlesku i operetu, imali i *vaudeville*, pantomima, balet i pariška revija. Prema istome izvoru mjuzikl je nastao kao odraz američkoga svakodnevnog života, ishodište su mu Broadway i New York, a neke su

od važnijih značajki da najčešće sadržava dva čina i da se libreto većinom temelji na kvalitetnim literarnim ostvarenjima. U situacijama kada se libreto mjuzikla temelji na kvalitetnim književnim djelima gotovo je uvijek slučaj da su i izvedbe mjuzikla prvorazredne (Kuntarić, 1974).

Perroux (2009) mjuzikl definira promatrajući ga u odnosu na kazališnu predstavu koja se sastoji od pjevanih ili plesanih glazbenih brojeva, a koji se prezentiraju u formi popularnoga naziva *song*. Isti autor razlikuje dvije vrste mjuzikla: mjuzikle koji kronološki slijede radnju, kod kojih se songovi umeću prirodno, tj. prema razvoju radnje (na anglosaskome govornom području takav mjuzikl nosi poseban naziv: *književni mjuzikl*), te mjuzikle koji se sastoje od niza zabavnih scena međusobno povezanih jednostavnim razvojem radnje. Kod mjuzikla s nizom zabavnih scena veći se naglasak stavlja na interpretacijsku izvedbu i pokazivanje umijeća korištenja najrazličitijih vještina, stoga izvedba tih mjuzikala može imati obilježja revije.

Medić i Janković Beguš (2013) govore o mjuziklu kao o scensko-glazbeno-igrano-vizualnome spektaklu te smatraju da je za njegovu realizaciju potrebno izdvojiti okvirno jednaka financijska sredstva kao za operu ili operetu. Prema njihovu mišljenju, gledamo li realizaciju svih ikada nastalih glazbenih vrsta, prednost bi se trebala dati izvođenju mjuzikla, a razlog leži u tome što je zbog korištenja popularnih žanrova te popularnoga načina pjevanja ta glazbena vrsta bliža široj kazališnoj publici.

Wąsowicz (2015) se osvrće na mjuzikl kao glazbeno djelo sa zabavno-umjetničkom ulogom i svrhom, a naglasak stavlja na činjenicu da se izvođenjem te glazbene vrste mogu zadovoljiti određene potrebe suvremene publike. Preciznije, riječ je o individualnome poistovjećivanju pojedinca s društvenim skupinama koje se predstavljaju, kroz što se paralelno mogu razvijati osjećaji pripadnosti, tj. identiteta. Ta je umjetnička vrsta proizvod popularne kulture i vrlo se brzo popularizirala u američkoj populaciji, a potom i u ostalim kulturama te se, kako su drugi narodi preuzimali postojeća djela, povećavala potreba za njezinom adaptacijom i preosmišljanjem (Wąsowicz, 2015).

Medić i Janković Beguš (2013) klasificiraju mjuzikle prema produkcijskome kriteriju, a u skladu s time razlikujemo nekoliko vrsta:

- 1) licencni mjuzikl u kojemu se izvedba doslovno kopira iz izvorne verzije, od glazbe i koreografije, pa sve do kostima i scene, a ako se prevodi na drugi jezik,

tekstni predložak mjuzikla treba proći autorizacijski postupak. U pojedinim se slučajevima u toj vrsti mjuzikla čak zadržava izvorni naslov;

2) licencni mjuzikl kod kojega sve sastavnice mogu biti podložne promjeni, što ovisi o idejama i mogućnostima realizatora, dok se glazbeno izvođenje partiture većinom zadržava;

3) mjuzikl koji se temelji na umjetničkom djelu iz područja književnosti, filma ili drame. On se ne preuzima, već se u potpunosti osmišljava u nekome narodu/naciji ili određenoj društvenoj zajednici;

4) mjuzikl, također kreiran u nekome narodu ili društvenoj zajednici, a koji se temelji na adaptaciji popularnih pjesama regionalnih autora;

5) mjuzikl koji se u tematskome, tekstualnome i glazbenom smislu u potpunosti osmišljava i prilagođava za potrebe određene produkcije, projekta ili društvenoga događaja.

Mjuzikl se, dakle, može smatrati glazbenom vrstom, glazbenim djelom, kazališnom predstavom ili spektaklom. Bez obzira iz koje ga perspektive promatramo, možemo se složiti s time da su u njemu objedinjeni mnogobrojni kvalitetni sadržaji koji su izrazito privlačni široj kazališnoj publici, ali i djeci. Pozitivno je da je mjuzikl okarakteriziran u zabavnome, edukativnome i umjetničkom kontekstu te je popraćen dinamikom i jednostavnim razvojem radnje, što je sve dobar temelj za formalno ili neformalno upoznavanje građana s glazbom, kao i za uživanje u sveobuhvatnoj ljepoti sadržaja koje on nudi.

3.2. Rock-opera

Elicker (2022) nudi dvije definicije *rock-opere*. Prva se, šira definicija povezuje sa srodnom glazbenom vrstom – mjuziklom; preciznije, o *rock-operi* govori se kao o svojevrsnome „produžetku” operete, revije, melodrame, minstrela i ostalih uobičajenih zabavnih vrsta iz 19. stoljeća. Druga definicija sagledava *rock-operu* u žanrovskome pogledu. *Rock-opera* prema tome pripada popularnoj glazbi, a poseban se naglasak stavlja na činjenicu da organizacija pojedinoga djela te vrste sadržava konceptualne i ciklički povezane *rock-skladbe* koje se mogu objaviti kao album. *Rock-*

-opera posebno se razlikuje od ostalih glazbeno-umjetničkih vrsta po tome što djela uobičajeno izvode skladatelji i glazbenici u vlastitome angažmanu (Elicker, 2022).

Uzimajući u obzir sveobuhvatnost različitih glazbenih sastavnica i općenitoga dojma, Wąsowicz (2015) promatra *rock*-operu kao umjetničku vrstu koja uspješno objedinjuje obilježja klasične operne vrste, *rock*-glazbu i modernu tehnologiju, na temelju čega zaključuje da je ona smještena na razmeđu tradicionalnoga i suvremenoga. U sličnome kontekstu razmišlja i Sternfeld (2006) prema kojemu *rock*-opera pripada konceptualnomu žanru u kojemu se objedinjuju aspekti glazbe *rock and rolla* i teatralnosti, a glazbene cjeline koje se pojavljuju u pojedinim djelima povezane su određenom tematikom, poput ciklusa pjesama.

Zanimljiva je činjenica da postoji nekoliko *rock*-opera, kao što su hrvatska *Gubec-beg* iz 1971. godine i mađarska *István, a király* iz 1983. godine, koje pomoću povijesne nacionalne priče potiču svijest o nacionalnome identitetu. Nacionalni se identitet u glazbi pojavio u 19. stoljeću, i to u vrstama poput opere, baleta, operete i minijature. Došao je do izražaja kroz korištenje folklornih ritmova, specifičnih narodnih ljestvica i narodnih instrumenata, a kod scenskih djela u narodnoj nošnji i scenografiji. Uzmu li se u obzir navedene glazbene sastavnice pomoću kojih se u glazbi promiče nacionalni identitet, može se zaključiti da su *rock*-opera i svijest o nacionalnome identitetu u pojedinim elementima kontradiktorni. Žanr *rocka* kao takav ne koristi narodne instrumente, već električne, dok se scenografija i kostimografija u većini slučajeva kod te glazbene vrste osmišljavaju u skladu s modernim okolnostima.

4. Primjena mjuzikla i *rock*-opere u glazbenoj nastavi

U mjuziklima i *rock*-operama većinom se predstavljaju priče iz malograđanskih sredina, priče o individualnoj borbi i poteškoćama pojedinih likova, zamršene priče o ljubavi, mržnji, zajedništvu, sreći, ljudskim vrijednostima, mogućnostima, problemima, sukobima, rješavanju konflikata itd. Uzimajući u obzir da se tematika vrlo često odnosi na situacije koje mogu biti realistične i da završetak pojedine priče uvijek donosi neku (snažnu) poruku, sadržaj glazbenih vrsta mjuzikla i *rock*-opere može poslužiti kao temelj za stjecanje znanja te različitih iskustava kojima se potiče kritičko mišljenje.

U nastavku rada prikazat ćemo raznolike mogućnosti obrade glazbenih vrsta mjuzikla i *rock*-opere koje se u prvome redu mogu koristiti u okviru redovne nastave glazbene kulture, ali i u izvannastavnim glazbenim aktivnostima kao što su glazbene radionice, glazbeno stvaralaštvo, glazbeni projekti, glazbene slušaonice itd. Učitelji najčešće biraju mogućnost obrade tih tema kroz udžbeničke materijale, stoga ćemo analizirati pojedine udžbenike koji se koriste u nastavi glazbe. S obzirom na to da se otvorenim modelom nastave glazbe učiteljima pruža mogućnost korištenja različitih metoda i nastavne građe, predloženi načini obrade tema u udžbeničkim materijalima ne moraju nužno predstavljati nit vodilju za osmišljavanje glazbene nastave. Naša je namjera prikazati neke od mogućnosti obrade tema uz koje se učenici mogu upoznati sa spomenutim glazbeno-scenskim vrstama. Opisat ćemo mogućnosti obrade glazbenih i izvanglazbenih sadržaja kroz realizaciju mjuzikla ili *rock*-opere te korištenje glazbenih igara i elemenata radioničkoga rada, a sve to s ciljem da se učenici u cjelovitijemu pogledu aktiviraju u procesu učenja koji se temelji na njihovim iskustvima, timskome radu, improvizaciji, kreativnosti te korištenju različitih vještina: socijalnih, glazbenih, intelektualnih, motoričkih, stvaralačkih itd.

4.1. Mjuzikl i *rock-opera* u udžbenicima

U nekim odobrenim udžbenicima predmetne nastave glazbene kulture¹ koji se danas koriste mnogo se nastavnih cjelina temelji na učenju pjesama po sluhu. Proučavanjem udžbeničkih sadržaja uviđa se da se termin *mjuzikl* više puta usputno spominje kod konkretnih songova preuzetih iz pojedinih mjuzikala, a čija je namjena u nastavi glazbe da ih učenici uvježbaju principom učenja pjesme po sluhu. Mjuzikl i *rock-opera* također se ponekad informativno spominju u povijesnome, interkulturnome i interdisciplinarnom kontekstu.

Tako se, primjerice, mjuzikl spominje u udžbeniku *Glazbeni krug 5: udžbenik glazbene kulture za 5. razred osnovne škole* u kontekstu glazbenoga identiteta kod povezivanja sporta s glazbom (Ambruš-Kiš i sur., 2020a). Tu se u okviru dodatnih sadržaja povezanih s glazbenim djelima koja se koriste kao nogometne himne nudi upoznavanje songa *You'll Never Walk Alone* iz mjuzikla *Carousel*, a ta je skladba himna nogometnoga kluba *Liverpool*. U tome se udžbeniku mjuzikl također usputno spominje kod učenja muškoga pjevačkoga glasa baritona, i to uz slušni primjer songa *If I Were a Rich Man* iz mjuzikla *Guslač na krovu*.

U udžbeniku *Glazbeni krug 6: udžbenik glazbene kulture za 6. razred osnovne škole* predloženi su glazbeni ulomci iz mjuzikla namijenjeni aktivnomu slušanju (Ambruš-Kiš i sur., 2020b). U ulomcima je zvukovno istaknut pojedini instrument te se prema tome glazbena vrsta usputno spominje u kontekstu učenja glazbenoga instrumenta. U tome se smislu kod upoznavanja s harmonikom predlaže slušanje fragmenata iz Webberova mjuzikla *Fantom iz opere*, a za upoznavanje s oboom predlaže se song *Honey, Honey* iz mjuzikla *Mamma Mia!*. Na stranicama udžbenika također je preporučena skladba Georgea Gershwina *I Got Rhythm* iz mjuzikla *Amerikanac u Parizu* kao temelj za učenje o glazbenome obliku varijacije na temu, s interesantnim naglaskom na *jazz-glazbu*.

¹ Riječ je o udžbenicima *Glazbeni krug 5: udžbenik glazbene kulture za 5. razred osnovne škole* (Ambruš-Kiš i sur., 2020a), *Glazbeni krug 6: udžbenik glazbene kulture za 6. razred osnovne škole* (Ambruš-Kiš i sur., 2020b), *Glazbeni krug 7: udžbenik glazbene kulture za 7. razred osnovne škole* (Ambruš-Kiš i sur., 2020c), *Glazbeni krug 8: udžbenik glazbene kulture za 8. razred osnovne škole* (Ambruš-Kiš i sur., 2021), *Allegro 5: udžbenik glazbene kulture u petom razredu osnovne škole* (Banov i sur., 2020), *Allegro 6: udžbenik glazbene kulture u šestom razredu osnovne škole* (Banov i sur., 2021), *Allegro 7: udžbenik glazbene kulture u sedmom razredu osnovne škole* (Banov i sur., 2024) te *Allegro 8: udžbenik glazbene kulture u osmom razredu osnovne škole* (Banov i sur., 2022).

Udžbenik *Glazbeni krug 7: udžbenik glazbene kulture za 7. razred osnovne škole* u cjelini *Glazba mijenja tvoj svijet* učenike upoznaje s pjesmama i skladbama glazbe svijeta te je u okviru nje predviđeno i slušno upoznavanje s mjuziklom *The Greatest Showman* autora Benja Paseka i Justina Paula (Ambruš-Kiš i sur., 2020c). Preciznije, riječ je o slušnome primjeru najpoznatijega songa *This is Me* koji je popraćen konkretnim pitanjima s ciljem poticanja učenika na intrinzični angažman promišljanja i zaključivanja na temelju vlastitoga iskustva. Nadalje, u istome je razredu predviđeno učenje skladbe, tj. songa iz mjuzikla *Les Misérables (Jadnici)* naziva *Do You Hear the People Sing?* po sluhu, a skladba je popraćena i prijevodom naslova (*Čuješ li pjesmu naroda?*) i teksta na hrvatski jezik. Uz skladbu se nudi upoznavanje s glazbenim sastavnicama poput glazbenoga oblika, ritamskih obrazaca i tonalitetnih promjena, što ide u prilog razvijanju glazbene pismenosti učenika, a čak se pruža i mogućnost za aktivno muziciranje sviranjem ritamske pratnje s predloženim ritamskim obrascima. U istome je udžbeniku u okviru cjeline koja obuhvaća jednostavačne skladbe predviđeno učenje skladbe *Thank You for the Music* iz brodvejskoga mjuzikla *Mamma Mia!*, a koji je kreiran na temelju glazbenoga stvaralaštva švedske skupine *ABBA*.

Detaljnije učenje o glazbenim vrstama mjuziklu i *rock*-operi predviđa se tek u okviru nastavnoga programa za 8. razrede osnovne škole, a za obradu tih nastavnih tema obično se odvaja jedan ili eventualno dva sata godišnje. Sadržaji koji se nude u udžbenicima odgojno-obrazovnoga su karaktera te bi se, uzme li se u obzir da je u Republici Hrvatskoj završetak osnovne škole propisan kao obvezan za svu djecu, oni trebali uklapati u okvirna znanja povezana s općom kulturom. Mjuzikl se u udžbenicima za peti, šesti, sedmi i osmi razred više puta spominje, dok se *rock*-opera prvi put nalazi tek u udžbeniku za osmi razred. Za detaljnije upoznavanje s tim glazbenim vrstama u udžbeniku *Glazbeni krug 8: udžbenik glazbene kulture za 8. razred osnovne škole* (Ambruš-Kiš i sur., 2021) nude se sljedeći slušni nastavni primjeri:

- Elton John: *Electricity*, song iz 2. čina mjuzikla *Billy Elliot*;
- Leonard Bernstein: *Tonight*, duet iz 2. čina mjuzikla *West Side Story*;
- Leonard Bernstein: *Maria*, song iz 1. čina mjuzikla *West Side Story*;
- Andrew Lloyd Webber: *In Sleep He Sang to Me*, duet iz 1. čina mjuzikla *The Phantom of the Opera*;

- Andrew Lloyd Webber: *Till I Hear You Sing*, song iz 1. čina mjuzikla *Love Never Dies*;
- Sigmund Romberg: *Stout Hearted Men*, song iz mjuzikla *The New Moon*;
- Andrew Lloyd Webber: *Uvertira* iz rock-opere *Jesus Christ Superstar*;
- Alfi Kabiljo: *Neka cijeli ovaj svijet*, song iz finala mjuzikla *Jalta, Jalta*.

Primjeri su potkrijepljeni različitim uputama čija je svrha poticanje na samostalno zaključivanje i aktivno slušanje, a nastavni zadaci uključuju prepoznavanje izvođača, pjevačkih glasova i ugođaja, uspoređivanje primjera s ciljem uočavanja sličnosti i razlika itd. Općenite informacije o glazbenim vrstama nalaze se u karticama teksta i sadržavaju svega po nekoliko rečenica, a uz njih se još nalaze kraći tekstovi o radnji mjuzikla *West Side Story* i *Jalta, Jalta* te tekstovi o skladateljima Andrewu Lloyd Webberu i Sigmundu Rombergu.

U udžbeniku je predloženo slušanje skladbe *Neka cijeli ovaj svijet* iz hrvatskoga mjuzikla *Jalta, Jalta* (autora Alfija Kabilja), a tom se prilikom termin *mjuzikl* spominje samo informativno u kontekstu skladbe koja je preuzeta iz spomenutoga glazbenog djela. Također se predlaže slušanje dueta iz 1. čina mjuzikla *Fantom u operi* (autora Andrewa Lloyd Webbera) pod nazivom *In Sleep He Sang to Me (U snu mi je pjevao)*. Upoznavanje toga glazbenog ulomka povezano je sa slušanjem ostalih primjera glazbe 20. stoljeća s ciljem uviđanja pojave novih glazbenih vrsta, uočavanja sličnosti i razlika u glazbenim sastavnicama te s ciljem usporedbe glazbe novijega vremena s glazbom prethodnih razdoblja. U jednome je dijelu udžbenika prikazana fotografija zgrade zagrebačkoga Gradskoga kazališta *Komedija* koje nerijetko na svojim daskama prikazuje izvedbe mjuzikala. Na posljednjim stranicama udžbenika u okviru pojmovnika mogu se pronaći definicije termina *mjuzikl* i *rock-opera* te objašnjenja termina *libreto* i *song*, koji su usko povezani s tim glazbenim vrstama. U nastavku posljednjih udžbeničkih stranica nalazi se i komprimirani popis svih skladbi koncipiran na temelju poglavlja koja nose naziv prema određenoj tematskoj sastavnici ili glazbeno-umjetničkome razdoblju, a među kojima se nalaze i glazbeni primjeri povezani s mjuziklom i *rock-operom* (spomenuti su u okviru poglavlja nazvanoga *20. stoljeće*).

Nakon razmatranja prethodno spomenutih udžbenika uviđa se da se kod učenja o mjuziklu i *rock-operi* naglasak većinom stavlja na slušno upoznavanje glazbenih primjera, pjevačko uvježbavanje pojedinih songova metodom učenja pjesme po sluhu,

prepoznavanje glazbenih sastavnica i stjecanje novih znanja pomoću popratnih tekstova. U udžbenicima se ne predviđa obrada nastavnih tema s naglaskom na oblike suradničkoga i iskustvenog učenja putem aktivnoga sudjelovanja, kao ni korištenje radioničkih metoda kojima je prioritet proces stjecanja znanja, iskustava i vještina, a ne njihovo stjecanje samo po sebi. Udžbenici također ne sugeriraju obradu sadržaja kroz glazbene igre ili stvaralaštvo, a čime bi se učenika potaknulo na korištenje vlastitih sposobnosti, emocionalne inteligencije i kreativnoga izraza.

4.2. Realizacija mjuzikla u osnovnoj školi

Prilikom donošenja odluke za planiranje realizacije mjuzikla potrebno je široko razmotriti mogućnosti i prilike te prepoznati osobe u školi, odnosno iz školske okoline koje bi bile spremne na suradnju. Realizacija je mjuzikla u osnovnim školama osobito poželjna, što u svojem predavanju ističe i Ocvirk (2021), radi međupredmetne povezanosti. Autor govori o detaljima na koje je potrebno obratiti pažnju, kao i o konkretnim primjerima kod kojih spominje da se scena može izraditi kreativnim izričajem na satovima likovne kulture, zatim da se plesni pokreti mogu osmisлити uz pomoć učitelja tjelesne kulture, a priredbi može uvelike pomoći i dramska skupina učenika koja se povezuje s dodatnom nastavom iz hrvatskoga jezika. Vidulin-Orbanić (2013) još spominje da u konačnoj realizaciji u tehničkim aspektima, internetskome oglašavanju, videosnimanju i fotografiranju mogu pomoći učitelji informatike i tehničke kulture.

Važno je naglasiti da se sudjelovanjem učenika u izvedbi mjuzikla mogu ostvariti mnogi odgojno-obrazovni ciljevi, a u tome smislu Vidulin-Orbanić (2013) ističe važnost uočavanja i prepoznavanja odlika mjuzikla, shvaćanja i povezivanja sastavnica mjuzikla, definiranje mjuzikla, razvijanje glazbenih i dramskih sposobnosti i vještina, formiranje predodžbi o mjuziklu, izvođenje govorenih i pjevanih dijaloga u mjuziklu te plesnih koreografija.

U planiranje i izvedbu mjuzikla može se uključiti velik broj učenika koji će zbog motivacije atraktivnim sadržajem vrlo rado pokazati svoje vještine govorom, glumom, pjesmom, plesom i likovnošću. Broj učenika gotovo da i ne mora biti fiksiran jer se u mjuziklima predviđa sudjelovanje zbora, a to ne ovisi nužno o broju sudionika. Uključivanje svakoga djeteta koje želi sudjelovati trebalo bi biti neophodno, bez obzira

na to jesu li njegove vještine dovoljno dobre, zbog toga što svaki pojedinac svakako individualno doprinosi realizaciji, a o čemu govori i Ocvirk (2021). On ističe da je u takvim situacijama važan timski rad kojim se osnažuju poduzetništvo, razvoj i rast dječjih vještina. Isti autor, potaknut osobnim iskustvima s realizacijom mjuzikla u osnovnoškolskim aktivnostima, zaključuje da mjuzikl može biti sredstvo za otkrivanje nadarenosti djece.

Prilikom realizacije mjuzikla potrebno je obratiti pažnju na detalje tehničke prirode pa je tako kod scenarija poželjno da bude prilagođen svim uzrastima da bi sadržaj bio razumljiv mlađim i starijim generacijama, a kod songova se pažnja treba usmjeriti na to da melodijski opseg bude u okvirima tonova koje dječji glas može pjevati te da melodijske linije budu lako pamtljive da bi se olakšalo uvježbavanje skladbe. Poželjno je i da korišteni tekstovi budu dobre kvalitete jer se uz njih prenosi poruka kojom se može naučiti nešto novo, osvijestiti određeno te potaknuti na kritičko razmišljanje.

Prioritet bi trebala biti kvalitetna priprema učenika za rad na mjuziklu. U tome kontekstu Vidulin-Orbanić (2013) ističe da je učenike važno upoznati s izvedbama svjetskih i nacionalnih ostvarenja te vrste, i to kroz promatranje, slušanje i analizu. Konkretnije, učenici tako mogu unaprijed naučiti da je mjuzikl sastavljen od raznovrsnih točaka povezanih govorenim dijelovima, da su glazba, ples i govor jednako važni, da mjuzikl ima obilježja zabavnih glazbenih žanrova, da sadrži songove, da se dramska radnja neprekidno razvija, zatim da je ugođaj većinom vedar, zabavan i dinamičan te da je libreto kvalitetan (Vidulin-Orbanić, 2013).

S obzirom na to da većina osnovnoškolske djece ne posjeduje vještinu čitanja notnoga pisma, s njima se uvježbava obrada tekstova, ritmova, melodijskih linija i fraza, prema riječima Ocvirka (2021), učenjem pjesme po sluhu. Ako će krajnja (pra)izvedba mjuzikla biti uz matricu, pjevanje uz nju uvodi se tek nakon što je skladba uvježbana. Najvažniji razlozi za to leže u tome što pjevanje uz matricu sadrži zvučnu puninu koja u trenucima kada se počinju učiti tekst, melodija i ritam nije osobito potrebna, a također u tome što punina zvučne slike u samome početku uvježbavanja može zbuniti djecu zbog obogaćenih melodijskih linija. Kod uvježbavanja dječjih glasova posebice je važno usmjeriti pažnju na čistu melodijsku liniju koju je potrebno uvježbati, stoga je najbolje pri uvježbavanju koristiti melodijski instrument, a dakako da je najbolja opcija uvježbavati uz glazbalo na kojemu se izvodi i harmonijska podloga.

Prilikom uvježbavanja skladbe po sluhu dobro je u početku uz značenje teksta osvijestiti i karakter pojedine izvedbe, što će dovesti do kvalitetnije interpretacije skladbe, a kasnije i lakše prilagodbe na matricu. Pjevanje uz matricu, kao što je prethodno spomenuto, uvodi se kada je skladba u potpunosti melodijski, ritamski i interpretacijski usvojena. U toj fazi naučene skladbe uvodi se i scenski pokret, zajedno s glumom. Da bi se učenici kvalitetnije povezali s ulogom koju utjelovljuju, poželjno je detaljno porazgovarati o osobinama pojedinoga lika i proučiti situacije s kojima se likovi tijekom radnje susreću.

Za uspješnu izvedbu potrebno je osigurati i materijalna sredstva, a to gotovo u potpunosti ovisi o financijskim mogućnostima organizatora, u ovome slučaju škole. Iako financije u većini slučajeva mogu biti problem, uvijek postoje kreativna rješenja ili kompenzacija drugim načinima. U tome smislu scenu i kostime mogu izraditi sami učenici uz pomoć učitelja likovne kulture, a ako su financijske mogućnosti izrazito skromne, situacija se može namjerno prilagoditi minimalističkim uvjetima, čime se postiže dojam modernoga i avangardnoga.

4.3. Mogućnosti uporabe glazbenih igara u obradi nastavnih tema mjuzikla i *rock-opere*

Mogućnosti korištenja glazbenih igara u okviru obrade nastavnih tema *rock-opere* i mjuzikla mnogobrojne su, a osmišljavanje igara u potpunosti ovisi o kreativnim sposobnostima učitelja, kao i o odabranome glazbenome materijalu. Prije kreiranja aktivnosti svakako je potrebno informirati se o tome koje konkretne glazbene igre postoje, jesu li primjerene osnovnoškolskomu uzrastu, koji su njihovi cilj i svrha te na koncu uvidjeti mogu li se povezati s odabranim glazbenim materijalom iz pojedinoga glazbenog djela. Osmišljavanje igara također ovisi o prostoru u kojemu će se nastava održati, stoga je potrebno obratiti pažnju, osobito pri korištenju igara s pokretom, da se osigura dovoljno prostora za kretanje.

Glazbene vrste mjuzikl i *rock-opera* imaju scenski aspekt; one se u izvornim izvedbama mogu doživjeti vizualno i auditivno. Taj dvostruki način doživljaja može doprinijeti i većim mogućnostima za kreiranje igara s kombinacijom glazbe i pokreta. U obzir se može uzeti i činjenica da način izraza može biti u skladu s glazbenim,

glumačkim i plesačkim vještinama, konkretnije, s pjevanjem, recitacijom, mimikom, gestikulacijom i stiliziranim plesnim pokretima.

Glazbene igre od učenika zahtijevaju korištenje mnogih vještina, poput povezivanja, snalažljivosti, koncentracije, upornosti, kreiranja, maštovitosti itd. Navest ćemo neke od konkretnih zadataka² koji se mogu primijeniti u obradi spomenutih nastavnih tema, a koji se mogu izvesti u obliku glazbenih igara.

- *Igra uloga*

a) *Utjelovi ulogu pojedinoga lika; zamisli da si na pozornici, a zatim zapjevaj, zapleši ili odglumi određeni dio predstave.*

b) *Nalaziš se u ulozi koreografa. Osmisli koreografiju za odabrani song ili plesni dio, uvježbaj pokrete i pouči ostale učenike koreografiji.*

c) *Postavi se u ulogu scenografa. Opiši što bi napravio sa scenom, a ako u ovome trenutku imaš na raspolaganju prostor i rekvizite, organiziraj scenu.*

d) *Utjelovi ulogu redatelja. Opiši koji su tvoji zadaci, a zatim zamisli da su ostali učenici izvođači mjuzikla ili rock-opere. Pokušaj s njima ostvariti „profesionalnu interakciju” i radi s njima tako da im zadaješ redateljske upute za izvođenje djela.*

e) *Upoznaj osobnost pojedinoga lika, u potpunosti utjelovi njegove osobine i interpretiraj ga glumeći njegovo ponašanje. Zamisli da si u određenoj situaciji koja je nekako povezana s glazbom, npr. tvoj lik želi postati poznati skladatelj ili je dio nekoga glazbenog sastava. Drugi učenici redom ti postavljaju pitanja o životu, ciljevima, ambicijama i problemima, a tvoj je zadatak na licu mjesta odgovarati na pitanja i pritom opravdavati spomenutu osobnost svojega lika.*

- *Tjeloglazba (engl. body percussion): na određeni dio glazbenoga djela osmisli kombinaciju pokreta koji se mogu izvesti tjeloglazbom. Mogu se kombinirati pokreti kao što su pljeskanje, pucketanje, stapanje, udaranje nogom o pod, lupkanje rukom po prsima, natkoljenici, trbuhu ili drugome dijelu tijela itd.*
- *Kretanje uz glazbu: kreći se uz glazbu u vlastitome angažmanu, u skladu sa svojim nahođenjima, tj. u skladu s onim što osjećaš kada je slušaš.*

² O glazbenim igrama pišu mnogobrojni autori u različitim izvorima te su one usvojene pod tim ili sličnim nazivima. U obliku u kojemu su opisane u ovome radu prenamijenjene su da se izvode u okviru nastave glazbene kulture, i to u obradi glazbeno-scenskih vrsta mjuzikla ili rock-opere. Te glazbene igre također mogu poslužiti kao inspiracija za osmišljavanje aktivnosti u drugim nastavnim jedinicama, neovisno o spomenutim glazbeno-scenskim vrstama, te mogu biti pomoć pri odabiru dodatnih aktivnosti u već postojećim pripravama za nastavu glazbe.

- *Dirigent: slušaj instrumentalni umetak glazbenoga dijela. Zamisli da si dirigent izvođačkomu sastavu koji se nalazi pred tobom i koristi dirigentske pokrete.*
- *Glazbeni češalj: od češlja i papira za pečenje (ili manje vrećice) izradi glazbeni češalj, a zatim pomoću novonastaloga instrumenta izvedi određeni dio mjuzikla ili rock-opere.*
- *Ledena kraljica: kreći se uz glazbu odabranoga dijela mjuzikla ili rock-opere. U trenutku kada glazba stane tvoj je zadatak „zalediti se”, tj. ostati u položaju u kojemu si se zatekao kada je nastupila tišina. Nastavi se kretati kada opet začuješ glazbu.*
- *Mala glazbena dramatizacija: nauči song ili drugi manji dio mjuzikla ili rock-opere te posebno obrati pažnju na to da dobro uvježbaš svoju dionicu zajedno s pokretima. Obuci kostim (ili dio kostima), koristi rekvizite koji su ti potrebni i izvedi glazbeni dio koji si uvježbao.*
- *Dočaraj ozračje i stvori ugođaj spontanom oblikom izražavanja: tijekom upoznavanja radnje u određenome dijelu mjuzikla / rock-opere kreiraj popratne zvukove, šumove, koristi dostupne instrumente, kreiraj zvukovne efekte koristeći svoj glas i tijelo.*
- *Lutkarska predstava: izvedi određeni dio mjuzikla ili rock-opere koristeći lutku koja je glavni nositelj radnje u tome glazbenom ulomku.*

4.4. Mogućnosti uporabe elemenata radionice u obradi nastavnih tema mjuzikla ili rock-opere

Konkretni zadaci u radionici osmišljavaju se u skladu s ciljem poticanja na kreativno izražavanje i komunikaciju, a oni se najbolje ostvaruju u okolnostima prihvaćanja i povjerenja te u ozračju koje ne nudi gotovo rješenje ni konkretno mišljenje koje se smatra najvažnijim. Tako se učenje odvija u skladu sa suvremenim metodama poučavanja čija je namjera aktivirati učenika u procesu učenja, i to kroz kritičko promišljanje, istraživanje i povezivanje (Bijelonjić, 2022).

U obradi nastavnih tema mjuzikla i rock-opere učenicima se pruža prilika za stvaranje poveznica između glazbe, teksta, vizije, slike, boje, emocionalnosti, oblika i pokreta; drugim riječima, kroz sveobuhvatnost spomenutih sadržaja pruža im se prilika za povezivanje različitih umjetnosti poput glazbe, plesa, književnosti i ostalih

umjetnosti koje su prisutne u oblikovanju tih scenskih žanrova (Georgieva Fileva-Ruseva, 2020). S obzirom na to da radioničke aktivnosti podrazumijevaju aktivno sudjelovanje, teorijske rasprave i praktičnu primjenu, obrada glavne teme (u slučaju ovoga rada mjuzikla i *rock-opere*) korištenjem radioničkih metoda učeniku može pružiti temeljit i bogat doživljaj za stjecanje glazbenih i izvanglazbenih znanja.

Učenici na temelju interakcije i vlastitoga iskustva sudjeluju u aktivnostima uvijek osmišljenima s konstruktivnim ciljem, a s obzirom na to da one većinom zahtijevaju dodatni angažman i predano sudjelovanje, kod njih postoji velika mogućnost za pojavu euforije, što može pridonijeti njihovom boljem povezivanju s glavnom temom. Navest ćemo neke od konkretnih zadataka³ koji se mogu primijeniti u obradi nastavnih tema mjuzikla i *rock-opere*, a koji odgovaraju elementima edukativne, kreativne i pedagoške radionice.

- *Na temelju videoprikaza songa ili nekoga drugog dijela mjuzikla ili rock-opere osmisli svoju definiciju te glazbene vrste, a potom je iznesi i argumentiraj.*
- *Osmisli i izvedi plesnu ili pjevačku scenu iz mjuzikla na svoj način.*
- *Upoznaj glavnu radnju glazbenoga djela, prouči tekst određenoga songa ili druge pjevačke cjeline, zamisli njegovu izvedbu, a zatim detaljno opiši što si zamislio: melodijsku liniju, instrumentalnu pratnju, scenski kostim, scenu i okruženje, rasvjetu, koreografiju itd. Prouči i izvornu glazbeno-scensku izvedbu, a zatim kroz sličnosti i razlike usporedi svoje zamisli s tom izvedbom.*
- *Upoznaj glavnoga lika, pokušaj uočiti koje su njegova problematika, težnje, želje, ambicije. Zatim ga zamisli u nekoj potpuno drugoj životnoj situaciji koja je zamršena, gdje se nalazi u specifičnim okolnostima te treba pronaći rješenje, odnosno izlaz. U skladu s okolnostima raspravi kako bi lik postupio, što bi napravio, kako bi se osjećao, kako bi se ponašao u slučaju da mu se pojavi određeni problem itd. Nakraju prepričaj kako bi se okolnosti razriješile, tj. koje rješenje predlažeš za izlaz iz zamršene situacije.*

³ Autori koji se bave radionicom spominju različite metode i oblike rada (poput *brainstorminga*, grupnoga rada, rada u paru, simultane individualne aktivnosti ili razmjene u cijeloj grupi) tipične za taj iskustveno-interaktivni oblik učenja. Za potrebe ovoga rada ti su oblici i metode iskorišteni kao osnova za kreiranje zadataka za radioničku nastavu kojoj je glavna tema obrada glazbeno-scenskih vrsta mjuzikla ili *rock-opere*. Te konkretne aktivnosti mogu također poslužiti kao inspiracija za osmišljavanje zadataka u drugim nastavnim jedinicama, neovisno o spomenutim glazbeno-scenskim vrstama, te mogu biti pomoć pri odabiru dodatnih sadržaja u već postojećim pripravama za nastavu glazbe.

- *Koristeći tzv. oluju mozgova (engl. brainstorming), „bacaj” slobodne asocijacije uz naziv glazbenoga djela, određeni termin koji opisuje djelo, pojedinoga lika, situacije ili događaje itd.*
- *Prouči određenu situaciju u radnji glazbenoga djela. Koristeći se metodom simultane individualne aktivnosti, tj. metodom usmjerenosti k unutrašnjemu angažmanu (putem prisjećanja, razmišljanja, stečenoga iskustva itd.), iskaži jesi li se i ti našao u sličnoj situaciji. Ako se osjećaš slobodno, ispričaj kada i kako, koji su bili uzroci, kako se situacija razriješila, kako si se osjećao, je li ti itko pomogao ako ti je pomoć bila potrebna, jesi li što naučio iz te situacije itd.*
- *Prouči nepoželjno ponašanje i emocije određenoga lika. Pokušaj objasniti zašto se on tako ponaša i osjeća. Izreci svoje mišljenje o tome je li osoba namjerno devijantnoga djelovanja, a ako nije, izrazi mišljenje o tome je li za takvo ponašanje zaslužan neki drugi splet okolnosti.*
- *Prouči stvari i situacije koje vesele određenoga lika. Usporedi to sa sobom, opiši stvari i situacije koje tebe osobno vesele te objasni jesu li one identične ili potpuno različite u odnosu na lik. Također iznesi mišljenje o tome jesi li još u nekim stvarima/situacijama sličan ili različit u odnosu na lika.*
- *Zamisli da je potrebno kreirati potpuno novi mjuzikl ili rock-operu i da je tvoje razredno odjeljenje glavni izvođač projekta. Koja bi se priča ispričala? Koji bi bili likovi? Od kojih bi se dijelova sastojalo glazbeno djelo? Bi li uveo nešto novo i što bi to bilo? Tko bi od učenika bio zaslužan za stvaranje glazbe, koreografiju, kostimografiju, scenografiju itd.? Razradi detaljan plan realizacije glazbenoga djela u paru ili u manjoj grupi.*

5. Primjeri priprava za izvođenje nastavnih sati na temu mjuzikla i *rock-opere*

U nastavku rada bit će prikazane dvije detaljne pripreme za izvođenje nastavnih sati na temu mjuzikla i *rock-opere*, i to kroz sadržaj glazbenih djela mjuzikla *West Side Story* i *rock-opere Jesus Christ Superstar*. U izvedbi priprava predviđeno je da se radionički način rada integrira u nastavu glazbene kulture, preciznije, da se radionica s pedagoškim, edukativnim i kreativnim elementima integrira u nastavu. S obzirom na to da nalazi istraživanja Buljubašić-Kuzmanović (2006) pokazuju pozitivne reakcije učenika koji se u takvoj nastavi s funkcijom radionice osjećaju ugodno, prihvaćeno, opušteno i uspješno, a uz to su im zanimljivi način organiziranoga učenja, suradnja i vlastiti doprinos radu, vjerojatno je da će se jednaki učinci ostvariti i u kontekstu nastave glazbene kulture. Radioničkim nastavnim metodama bit će pridodane aktivnosti usko povezane s glazbenom nastavom, a riječ je o glazbenim igrama, glazbenome stvaralaštvu i aktivnome slušanju glazbe.

Pojedini dijelovi radionice doticat će se elemenata građanskoga odgoja i obrazovanja koji će biti vidljivi kroz interakciju s učiteljem, ali i međusobnu interakciju učenika. Elementi građanskoga odgoja u okviru *Kurikuluma* (MZO, 2019b), odnosno domene o ljudskim pravima kod učenika će se manifestirati kroz prevladavanje predrasuda i stereotipa o pojedinim likovima ili etničkim skupinama u glazbenim djelima *Jesus Christ Superstar* i *West Side Story*, ali i kroz poštivanje različitosti u uvažavanju učeničkoga mišljenja, odnosno stavova tijekom nastavnoga procesa. Radioničkim načinima rada obuhvatit će se i elementi domene društvene zajednice, i to korištenjem komunikacijskih i socijalnih vještina radi usklađivanja zajedničkih interesa i ciljeva.

Pri izvođenju tih nastavnih jedinica važno je naglasiti da je radionički način održavanja nastave u mnogim slučajevima nepredvidljiv jer u potpunosti ovisi o razrednome ozračju i zainteresiranosti učenika za suradnju i sudjelovanje u zajedničkome radu. Također, ponekad je potrebno uzeti u obzir činjenicu da pitanja koja su unaprijed pripremljena mogu potaknuti oblik komunikacije koji se u nekim trenucima može udaljiti od glavne teme. Razlog leži u tome što kod takvoga načina rada dijalog u velikoj mjeri ovisi o učenicima te se naglasak stavlja na proces učenja

koji prati individualna iskustva učenika, a ne na iskustvo učitelja. Konstanta i nit vodilja pri izvođenju nastavne jedinice koncipirane u obliku radionice može biti ostvarenje krajnjih ciljeva povezanih s ciljevima obrade nastavne jedinice i ishodima učenja, uz brigu o tome da učenici aktivno sudjeluju i stječu nova znanja, kako je već spomenuto, na temelju vlastitih iskustava.

U opisanim su nastavnim satima integrirana obilježja radionice pa bi trebalo primijeniti sjedenje u krugu s oslobođenim prostorom u sredini. Učitelj također sjedi u krugu i njegov je fizički stav jednak u odnosu na učenike, čime se pokazuje da prema vlastitome iskustvu i znanjima ne bi trebao biti superioran. Učitelj također mijenja svoju ulogu; on u radionici nije osoba koja poučava, već se nalazi u ulozi voditelja, tj. facilitatora koji podržava učeničko izražavanje, a pritom pazi i na ugodno razredno ozračje.

S obzirom na to da je vjerojatno da će učitelji najradije izabrati da se mjuzikl i *rock-opera* obrađuju tek u 8. razredu osnovne škole, nastavne će pripreme biti namijenjene tomu uzrastu. Međutim, uzimajući u obzir da su ti nastavni sadržaji pogodni i za ostale uzraste, neće biti naodmet razmisliti o tome da se oni realiziraju u okviru redovne nastave (ili izvannastavnih aktivnosti) bilo u kojemu razredu predmetne nastave, preciznije, od 4. do 7. razreda⁴ osnovne škole.

Kada je riječ o izvedbi radionice, ona optimalno može trajati od sat vremena pa sve do nekoliko dana, dok bi radionica u funkciji aktivne nastave trebala trajati jednako koliko i nastavni sat, preciznije, samo 45 minuta. Stoga je, da bi se obuhvatilo što više glazbenih sadržaja i da bi se ostvarili svi odgojno-obrazovni ciljevi, kod osmišljavanja nastavnih priprema na teme mjuzikla i *rock-opere* bilo potrebno uzeti u obzir veći broj aktivnosti koje su kraćega trajanja ili pak veći broj aktivnosti koje se u radu u skupinama izvode istovremeno.

⁴ Predmetna se nastava kod većine osnovnoškolskih predmeta održava od 5. do 8. razreda, što nije slučaj kod predmeta Glazbena kultura. U četvrtim razredima umjesto učitelja razredne nastave taj nastavni predmet mogu predavati glazbeni pedagozi, o čemu odlučuje konkretna institucija, tj. škola, stoga se glazbena nastava u četvrtim razredima može razlikovati od škole do škole.

5.1. Priprava za izvođenje nastavnoga sata *Rock-opera: Jesus Christ Superstar*



Mužička akademija u Puli

Odsjek za glazbenu pedagogiju

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

Rock-opera: Jesus Christ Superstar

(Naslov nastavne jedinice)

Pula, akademska godina 2023./2024.

Nastavni sat																		
Nastavni predmet:		Glazbena kultura																
Odgojno-obrazovna ustanova i razred																		
Osnovna škola																		
Razredna nastava			Predmetna nastava					Gimnazija				Osnovna glazbena škola						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
Nastavno područje:		Slušanje i upoznavanje glazbe																
Nastavna cjelina:		Scenske vokalno-instrumentalne vrste																
Nastavna jedinica:		Rock-opera: <i>Jesus Christ Superstar</i>																
Cilj obrade nastavne jedinice:								upoznati <i>rock</i> -operu kroz aktivno sudjelovanje u nastavnim aktivnostima i stvaranje vlastitoga dojma										
Korelacija s drugim predmetima/područjima:											Povijest, Tjelesna i zdravstvena kultura, Građanski odgoj i obrazovanje							
Tip sata:		Obrada novoga gradiva					Ponavljjanje				Vježbanje							

Ishodi učenja	
ZNANJA (činjenična i teorijska) Učenik će:	opisati glazbene i izvan-glazbene sadržaje u nastavnim primjerima
	shvatiti značajke glazbene vrste <i>rock</i> -opere
	oblikovati vlastitu definiciju <i>rock</i> -opere
VJEŠTINE (spoznajne, psihomotoričke, socijalne) Učenik će:	izraziti emocije prilikom slušanja i analize nastavnih primjera
	razlikovati osnovna obilježja glazbenoga žanra <i>rocka</i> i glazbene vrste opere
	izvesti glazbene igre kretanjem uz glazbu
	koristiti vlastito iskustvo u radioničkim nastavnim aktivnostima
	razviti sposobnost aktivnoga slušanja i emocionalnoga promišljanja glazbenih primjera

SAMOSTALNOST Učenik će:	izraziti osobne dojmove
	kritički prosuđivati sadržaj <i>rock-opere</i>
	samoprocijeniti kvalitetu glazbeno-scenske vrste
ODGOVORNOST Učenik će:	izraziti osobno mišljenje
	opravdati vlastite stavove
	aktivno sudjelovati u dvosmjernoj komunikaciji

Načini vrjednovanja učeničkih postignuća:	aktivnost učenika tijekom nastavnoga procesa, zainteresiranost na satu, brzina usvajanja novoga gradiva, usmena pohvala
Postupci motivacije učenika:	razgovor, sudjelovanje u nastavnim aktivnostima, komentiranje, argumentiranje, izražavanje osobnih stavova, glazbene igre, zanimljivi nastavni primjeri

Artikulacija nastavne jedinice

Etapa nastavnoga sata i vremenska struktura	Učitelj:	Učenik:	Oblici rada	Nastavne metode	Nastavna sredstva i pomagala
Uvodni dio (8 minuta)	upravlja reprodukcijom nastavnih primjera, daje upute, postavlja pitanja, potiče na razgovor, suradnju i zaključivanje, stimulira sudjelovanje učenika	prati upute učitelja, razgovara, zaključuje, sudjeluje u nastavnim aktivnostima, promišlja, argumentira, uočava, povezuje, odgovara na pitanja, kreće se uz glazbu, izvršava nastavne zadatke	rad u grupi	metoda razgovora, metoda demonstracije	računalo, zvučnici

<p>Središnji dio (35 minuta)</p>	<p>daje upute, postavlja pitanja, potiče na razgovor, suradnju i zaključivanje, upravlja reprodukcijom primjera, nadzire razredno ozračje, tumači</p>	<p>surađuje, zaključuje, razgovara, odgovara na pitanja, prati upute učitelja, kolegijalno postupa prema ostalim učenicima, promišlja, uočava, aktivno sluša, promatra, kreće se uz glazbu, argumentira, iznosi stavove</p>	<p>rad u grupi</p>	<p>metoda demonstracije, metoda razgovora, metoda usmenoga izlaganja</p>	<p>računalo, zvučnici, projektor</p>
<p>Završni dio (2 minute)</p>	<p>postavlja pitanja, potiče na iznošenje stavova, stimulira prepričavanje dojmova, potiče na zaključke</p>	<p>razgovara, iznosi stavove, ponavlja, zaključuje, prepričava dojmove, surađuje, odgovara na pitanja</p>	<p>rad u grupi</p>	<p>metoda razgovora</p>	<p>-</p>

Razrada nastavnoga sata po etapama

UVODNI DIO

Opis uvodnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Uvodni dio sata započinje glazbenom igrom uz slušanje glazbe. Igri prethodi kratak razgovor o dirigentu i njegovoj ulozi.</p> <p>Izvodi se glazbena igra <i>Dirigent</i>. Učenici slušaju glazbeni broj <i>Ouverture</i> (<i>Primjer 1.</i>, 0:00 – 1:53) i kreću se uz glazbu u ulozi dirigenta.</p> <p>Učitelj (neposredno prije druge minute primjera) postupno smanjuje glasnoću reproducirane snimke, učenike upućuje na to da se u nastavku primjera usmjere na slušanje glazbe te da primijete kakav je ugođaj i kakav je izvođački sastav, tj. koji su izvođači glazbenoga djela. Učenici po potrebi mogu i sjesti, a učitelj zatim postupno pojačava glasnoću glazbenoga primjera koji se potom sluša do završetka (<i>Primjer 1.</i>, 1:53 – 4:15).</p> <p>Slijedi kratak razgovor o ugođaju, uz pretpostavku da su učenici primijetili da je on raznolik (dinamičan, neobičan, veličanstven, zastrašujuć, misteriozan...), te o izvođačima, uz pretpostavku da su prepoznali izvođački sastav: električne instrumente, gudače, puhače, udaraljke i zbor.</p> <p>U sljedećoj nastavnoj aktivnosti razgovara se o klasičnoj/popularnoj glazbi i o ulozi dirigenta, a s ciljem poticanja divergentnoga i lateralnog mišljenja kod učenika.</p>	<p><i>Tko je dirigent? Što dirigent radi? Koja je njegova uloga pri izvođenju glazbenih djela?</i></p> <p><i>Zamislite da se ispred vas u sredini formiranoga kruga nalazi izvođački sastav koji svira ovu glazbu. Postavite se u ulogu dirigenta, a zatim tijekom slušanja glazbenoga ulomka dirigirajte zamišljenomu izvođačkom sastavu.</i></p> <p><i>U nastavku slušanja primjera usredotočite se na glazbeni ugođaj i izvođače glazbenoga djela.</i></p> <p><i>Kakav je ugođaj? Je li jednoličan ili je promjenjiv? Tko su izvođači? Jeste li primijetili električne instrumente? Kojim orkestralnim instrumentalnim skupinama pripadaju ostali instrumenti koji izvode djelo? Je li ovo glazbeno djelo vokalno, instrumentalno ili vokalno-instrumentalno?</i></p>

	<p>Što mislite, pripada li ovaj glazbeni broj klasičnoj glazbi ili popularnim žanrovima? Zašto? Kakav prizvuk ima klasična, a kakav popularna glazba? Koji se instrumenti obično koriste u popularnoj, a koji u klasičnoj glazbi?</p> <p>Mislite li da je za izvođenje ove glazbene vrste potreban dirigent? Zašto da? Zašto ne?</p>
SREDIŠNJI DIO	
Opis središnjega dijela	Pitanja/upute
<p>Na početku središnjega dijela slušaju se dva glazbena primjera: primjer opere (<i>Primjer 2.</i>, 0:00 – 1:30) i primjer skladbe koja pripada žanru <i>rocka</i> (<i>Primjer 3.</i>, 0:00 – 0:41). Prilikom slušanja učenici se fokusiraju na otkrivanje glazbene vrste / glazbenoga žanra te na sličnosti i razlike u glazbenim sastavnicama.</p> <p>Nakon slušanja primjera razgovara se o odslušanome, preciznije, o oprečnim pojmovima <i>rocka</i> i opere te njihovim sličnostima i razlikama.</p> <p>Metodom simultane individualne aktivnosti učenike se potiče na maštanje i kreiranje vlastitih ideja u povezivanju termina <i>rock</i> i opere.</p>	<p><i>Poslušajmo primjere. Trebali biste utvrditi o kojoj je glazbenoj vrsti ili žanru riječ. Također trebete uočiti glazbene sastavnice, preciznije, u čemu su primjeri slični, a čime se razlikuju.</i></p> <p><i>Što je opera? Što ste dosad učili o operi? Tko izvodi operu? Kako se zovu dijelovi na koje je ona podijeljena?</i></p> <p><i>Što je rock? Što znate o rocku? Tko su izvođači u tome žanru? Kojoj je publici namijenjen?</i></p> <p><i>U čemu se razlikuju rock i opera? Imaju li kakvih sličnosti?</i></p> <p><i>Nova glazbena vrsta o kojoj ćemo danas učiti ima obilježja klasične i popularne glazbe, a njezin se naziv sastoji od dvaju oprečnih pojmova: opera i rock.</i></p> <p><i>Zamislite da trebete kreirati glazbenu izvedbu koja bi sadržavala elemente rocka i opere. Kako bi ta izvedba izgledala? Koje biste elemente koristili?</i></p>

Kratko se razgovara o ulozi kostimografa, uz najavu glavne teme, *rock-opere Jesus Christ Superstar*. Zadatak je učenika zamisliti se u ulozi kostimografa za predstavu koja uključuje elemente *rocka* i odijevanje kakvo je bilo uobičajeno za vrijeme u kojemu je živio Isus Krist.

Slijedi reprodukcija videoprimjera, glazbenoga broja *What's the Buzz?* (Primjer 4., 0:00 – 2:37), uz uputu učenicima da obrate pažnju na kostime i radnju te da pokušaju povezati prethodno navedene likove s osobama prikazanim u videozapisu.

Nakon razgovora o odslušanome s učenicima se posebice osvješčuje lik Jude te se raspravlja o njegovoj ličnosti i postupcima koji su općepoznati iz biblijskih evanđelja. Slušaju se različita mišljenja, uz poticanje na argumentiranje mišljenja.

Razmjenjuju se mišljenja i stavovi u cijeloj grupi, a zatim se reproducira glazbeni broj *Damned for All Time* (Primjer 5., 0:00 – 3:21), uz obraćanje pažnje na Judinu gestikulaciju, izraze lica i osjećaje, a zatim i na osobine velikih svećenika.

Tko je kostimograf? Koja je njegova uloga?

Zamislite da se nalazite u ulozi kostimografa za predstavu u kojoj je potrebno spojiti vizualne elemente rock-glazbe i odijevanje tipično npr. za vrijeme života Isusa Krista. Kako bi taj kostim izgledao za pojedine likove: Judu, Isusa, Mariju Magdalenu, apostole, Pilata, Heroda, svećenike?

Obratite pažnju na kostime. Možemo li ih u većoj mjeri poistovjetiti s odijevanjem u vrijeme u kojemu je živio Isus Krist – riječ je o razdoblju otprilike više od 2000 godina, ili pak sa suvremenijim odijevanjem u stilu rocka?

Što mislite, o čemu govori radnja ovoga glazbenog broja?

Pokušajte povezati maloprije spomenute biblijske likove s prikazanim ulogama. Što mislite, koji izvođač predstavlja kojega lika?

Jeste li uspjeli primijetiti Judu? Tko je Juda Iškariotski? Što je on učinio? Kakva je on osoba? Zašto to misliš? Argumentiraj.

U ovoj rock-operi ispričana je Isusova priča, ali većinom s Judina stajališta. U sljedećemu glazbenom broju Juda izdaje Isusa pred velikim svećenicima.

Slušanju sljedećega primjera prethodi kratak razgovor uz postavljena pitanja.

Reproducira se glazbeni broj *King Herod's Song* (Primjer 6., 0:00 – 3:38), uz zadatak za učenike da sami utvrde o čemu je radnja te da primijete kako glazbene sastavnice prate glazbeni ugođaj.

Prije sljedeće aktivnosti učitelj učenike na licu mjesta dijeli u 3 – 4 skupine. Skupine zatim formiraju manje krugove i dobivaju zadatke u kojima na temelju svih nastavnih glazbenih primjera trebaju zaključiti koja obilježja žanra *rocka* i koja obilježja glazbene vrste *opere* ima *rock-opera*, a potom zajednički moraju osmisliti svoju definiciju *rock-opere*.

Obratite pažnju na njegovu gestikulaciju, izraze lica te njegove osjećaje.

Mislite li da je on stvarno zla osoba jer je pred velikim svećenicima izdao Isusa ili je možda samo zbunjen, frustriran i prestrašen?

Koje su osobine velikih svećenika?

U ono su vrijeme, osim velikih svećenika, postojale još neke utjecajne osobe, a riječ je o kraljevima.

Je li Isus imao bliski susret s nekim kraljem? Znate li kako je taj susret izgledao? Kako zamišljate kralja Heroda?

U sljedećemu primjeru trebali biste utvrditi o čemu govori radnja.

Kakav je ugođaj? Kako glazbene sastavnice prate glazbeni ugođaj? Koji instrumenti dolaze do izražaja u pojedinim dijelovima?

Koje su osobine kralja Heroda? Kako se on odnosi prema Isusu? Podržavate li to, je li to u redu? Mislite li da je i kralj Herod, poput Jude, zbunjen Isusovom pojavom ili mislite da je zla osoba?

Zadatak je svake skupine razmisliti o obilježjima *rocka* i obilježjima *opere* koja su integrirana u *rock-operi*. Nakon što utvrdite zajednička obilježja, osmislite svoju definiciju *rock-opere*. Odaberite predstavnika skupine, a potom ostalima iznesite svoje zaključke.

Nakon kratkoga predstavljanja rezultata grupnih radova u razgovoru i pomoću postavljanja pitanja poželjno je zajedno doći do još nekih okvirnih zaključaka o *rock-operi*:

- glazbeno-scenska vrsta slična mjuziklu od kojega se razlikuje *rock-glazbom*,
- izvođački sastav obogaćen je električnim instrumentima,
- nastaje kada se kolekcija pjesama s *rock*-albuma tematski poveže u cjelinu,
- sastoji se od glazbenih brojeva, jednako kao i opera.

Završna aktivnost, glazbena igra uz slušanje glazbe, obuhvaća kretanje uz glazbu najpoznatijega glazbenog broja obrađene *rock-opere*, *Superstar* (Primjer 7., 0:00 – 3:58). Učitelj nasumično izgovara termine povezane s radnjom glazbenoga djela *Jesus Christ Superstar*, ali i povezane s *rock-operom* općenito. Zadatak je učenika koristiti najrazličitije pokrete potaknute svojom maštom u trenucima kada čuju ključnu riječ. Drugim riječima, zadatak je na temelju asocijacija na licu mjesta improvizirati i kreirati pokrete rukama, nogama, glavom, tijelom itd. Glazbeni se ulomak sluša od početka, a kretanje uz glazbu započinje nakon uvodnoga dijela (*Prilog 7.*, 0:29 – 3:58).

- *Zajednička su obilježja rocka i rock-opere...*
- *Zajednička su obilježja opere i rock-opere...*
- *Rock-opera je...*

Što mislite, kako nastaje rock-opera? Ima li rock-opera sličnosti s mjuziklom?

Koji izvođači sudjeluju u izvedbi? Kakav je instrumentalni sastav?

Od kojih se dijelova sastoji? Jesu li glazbeni brojevi međusobno povezani? Kako? Što mislite, kako nastaje rock-opera? Koja su još glazbena obilježja rock-opere?

Slušat ćemo najpoznatiji glazbeni broj obrađene rock-opere. Vaš je zadatak na licu mjesta osmisliti pokrete na sljedeće asocijacije:

- *pjevač,*
- *gitara,*
- *soul sister,*
- *anđeo,*
- *bubnjevi,*
- *reflektor,*
- *rock,*

	<ul style="list-style-type: none"> • kožna jakna, • zvučnik, • Isus, • cool, • sunčane naočale, • violina, • rockstar, • saksofon, • ples.
ZAVRŠNI DIO	
Opis završnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Nakon završetka nastavne jedinice uz refleksivan se proces razgovara o provedenim aktivnostima i stečenim znanjima te se slušaju različita mišljenja učenika o provedenoj radioničkoj nastavi.</p>	<p><i>Što je rock-opera? Koja su obilježja te glazbene vrste? Što smo još naučili?</i></p> <p><i>Što biste istaknuli kao osobito zanimljivo? Sviđa li vam se sadržaj djela Jesus Christ Superstar? Postoji li bilo što u vezi s tom glazbenom vrstom i djelom što vam se osobito ne sviđa? Zašto?</i></p> <p><i>Što mislite o radioničkome načinu održavanja nastave? Kakvi su vaši osjećaji?</i></p>

Prilozi

Slušni primjeri		
Rb.	Poveznica na snimku / naziv CD-a i broj snimke	Minutaža
1.	<u>A. L. Webber i T. Rice: <i>Jesus Christ Superstar</i> – <i>Ouverture</i></u>	0:00 – 1:53; 1:53 – 4:15
2.	<u>Georges Bizet: arija <i>L'amour est un oiseau rebelle</i> iz opere <i>Carmen</i></u>	0:00 – 1:30
3.	<u>Led Zeppelin: <i>Whole Lotta Love</i></u>	0:00 – 0:47
4.	<u>A. L. Webber i T. Rice: <i>Jesus Christ Superstar</i> – <i>What's the Buzz?</i></u>	0:00 – 2:37
5.	<u>A. L. Webber i T. Rice: <i>Jesus Christ Superstar</i> – <i>Damned for All Time</i></u>	0:00 – 3:21
6.	<u>A. L. Webber i T. Rice: <i>Jesus Christ Superstar</i> – <i>King Herod's Song</i></u>	0:00 – 3:38
7.	<u>A. L. Webber i T. Rice: <i>Jesus Christ Superstar</i> – <i>Superstar</i></u>	0:00 – 3:58

Napomena za učitelje

Pri izvođenju nastavne jedinice potrebno je obratiti pažnju na moguće odstupanje od predloženih nastavnih pitanja. U svrhu dobre i konstruktivne komunikacije poželjno je tijekom izvođenja radionice primijetiti pojedina iskustva učenika i, ako je ikako moguće, detaljnije porazgovarati o novonastalim situacijama.

S obzirom na to da je vrijeme izvođenja nastavne jedinice bitno i u mnogo slučajeva ovisi o razrednome ozračju, moguće su vremenske oscilacije u realizaciji pojedinih dijelova radionice.

5.2. Priprava za izvođenje nastavnoga sata Mjuzikl: *West Side Story*



Mužička akademija u Puli

Odsjek za glazbenu pedagogiju

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOGA SATA

Mjuzikl: *West Side Story*

(Naslov nastavne jedinice)

Pula, akademska godina 2023./2024.

Nastavni sat																		
Nastavni predmet:		Glazbena kultura																
Odgojno-obrazovna ustanova i razred																		
Osnovna škola																		
Razredna nastava			Predmetna nastava					Gimnazija				Osnovna glazbena škola						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
Nastavno područje:		Slušanje i upoznavanje glazbe																
Nastavna cjelina:		Scenske vokalno-instrumentalne vrste																
Nastavna jedinica:		Mjuzikl: <i>West Side Story</i>																
Cilj obrade nastavne jedinice:								upoznati mjuzikl kroz aktivno sudjelovanje u nastavnim aktivnostima i stvaranje vlastitoga dojma										
Korelacija s drugim predmetima/područjima:											Povijest, Tjelesna i zdravstvena kultura, Građanski odgoj i obrazovanje							
Tip sata:		Obrada novoga gradiva					Ponavljjanje				Vježbanje							

Ishodi učenja	
ZNANJA (činjenična i teorijska) Učenik će:	opisati glazbene i izvanglazbene sadržaje u nastavnim primjerima
	prepoznati glazbene sastavnice u nastavnim primjerima
	oblikovati vlastitu definiciju glazbene vrste mjuzikla
VJEŠTINE (spoznajne, psihomotoričke, socijalne) Učenik će:	izraziti emocije prilikom slušanja i analize nastavnih primjera
	interpretirati pjevanjem, sviranjem, plesom, pokretom i glumom
	izvršiti nastavne zadatke i slijediti upute koristeći se vlastitim vještinama
	predstaviti rezultate zajedničkoga rada u grupama
	razviti sposobnost aktivnoga slušanja i emocionalnoga promišljanja o glazbenim primjerima

SAMOSTALNOST Učenik će:	izraziti osobne dojmove
	kritički prosuđivati situacije nastale tijekom grupnoga rada
	samoprocijeniti kvalitetu glazbene vrste mjuzikla
ODGOVORNOST Učenik će:	izraziti osobno mišljenje
	opravdati vlastite stavove
	aktivno sudjelovati u dvosmjernoj komunikaciji

Načini vrjednovanja učeničkih postignuća:	aktivnost učenika tijekom nastavnoga procesa, zainteresiranost na satu, brzina usvajanja novoga gradiva, usmena pohvala
Postupci motivacije učenika:	razgovor, posvećenost sudjelovanju u nastavnim aktivnostima, komentiranje, argumentiranje, izražavanje osobnih stavova, glazbene igre, atraktivni nastavni primjeri

Artikulacija nastavne jedinice

Etapa nastavnoga sata i vremenska struktura	Učitelj:	Učenik:	Oblici rada	Nastavne metode	Nastavna sredstva i pomagala
Uvodni dio (8 minuta)	upravlja reprodukcijom nastavnoga primjera, daje upute, postavlja pitanja, potiče na razgovor, suradnju i zaključivanje, stimulira sudjelovanje učenika	prati upute učitelja, mašta, zamišlja, razgovara, zaključuje, sudjeluje u nastavnim aktivnostima, promišlja, argumentira, uočava, povezuje, izvršava nastavne zadatke	rad u grupi	metoda razgovora, metoda demonstracije	računalo, zvučnici

<p>Središnji dio (35 minuta)</p>	<p>daje upute, postavlja pitanja, potiče na razgovor, suradnju i zaključivanje, upravlja reprodukcijom primjera, nadzire razredno ozračje, tumači, pomaže pri radu u grupama, organizira nastavne aktivnosti</p>	<p>suraduje, zaključuje, razgovara, dijeli ideje, mašta, odgovara na pitanja, prati upute učitelja, kolegijalno postupa prema ostalim učenicima, promišlja, izvodi nastavne zadatke, uočava, aktivno sluša, promatra, kreće se uz glazbu, argumentira, iznosi stavove</p>	<p>rad u grupi</p>	<p>metoda demonstracije, metoda razgovora, metoda usmenoga izlaganja</p>	<p>računalo, zvučnici, projektor, uređaji za reprodukciju glazbe i zvuka (pametni telefon, prijenosno računalo ili tablet), razredni rekviziti (odabrani prema nahođenju učenika u pojedinoj grupi)</p>
<p>Završni dio (2 minute)</p>	<p>postavlja pitanja, potiče na iznošenje stavova, stimulira prepričavanje dojmova, potiče na zaključke</p>	<p>razgovara, iznosi stavove, ponavlja, zaključuje, prepričava dojmove, suraduje, odgovara na pitanja, promišlja</p>	<p>rad u grupi</p>	<p>metoda razgovora</p>	<p>-</p>

Razrada nastavnoga sata po etapama

UVODNI DIO

Opis uvodnoga dijela	Pitanja/upute
<p>Na početku nastavnoga sata učenici dobivaju zadatak aktivnoga slušanja glazbenoga primjera uz maštanje, tj. zamišljanje radnje koja bi se mogla prepričati kroz reproduciranu glazbu. Sluša se prvi dio glazbenoga broja <i>Prologue</i> (Primjer 1., 0:00 – 2:52).</p> <p>Primjer se zaustavlja radi prepričavanja priča koje su učenici zamislili. Proziva se nekoliko učenika.</p> <p>Potom se nastavlja sa slušanjem primjera, a učenici trebaju uočiti koji su njegovi izvođači (Primjer 1., 2:52 – 3:51).</p> <p>Kratko se razgovara o izvođačkome sastavu i ugođaju.</p> <p>Prije sljedećega slušanja iznose se različita mišljenja o tome je li slušana glazba namijenjena izvođenju na pozornici, može li se uz nju plesati te o načinima prezentacije te glazbe. Ako neki učenik želi, eventualno može demonstrirati plesni pokret koji bi se mogao iskoristiti uz tu glazbu.</p>	<p><i>Aktivno ćemo se posvetiti slušanju glazbe. Udobno se smjestimo u stolice, zatvorimo oči, slušajmo i zamišljajmo priču.</i></p> <p><i>Koju priču prepričava glazba koju smo slušali? O čemu ste maštali?</i></p> <p><i>Jeste li uspjeli primijetiti izvođački sastav?</i></p> <p><i>Slušat ćemo drugi dio primjera. Vaš je zadatak uočiti koji su izvođači i kakav je ugođaj.</i></p> <p><i>Što mislite, je li broj izvođača u glazbenome sastavu velikoga ili malog opsega? Koje ste sve instrumente zamijetili? Kakav je ugođaj glazbenoga djela? Je li konstantan ili je promjenjiv?</i></p> <p><i>Je li ova glazba namijenjena izvođenju na pozornici?</i></p> <p><i>Mislite li da se na ovu glazbu može plesati? Kakvi bi se plesni pokreti koristili? Demonstrirajte plesni pokret za koji mislite da bi se uklopio uz izvođenje djela.</i></p> <p><i>U kojim bi se okolnostima mogla slušati i izvoditi ova glazba? Kako bi se</i></p>

Prije reprodukcije posljednjega dijela primjera učenici se kratko upoznaju s radnjom glazbenoga broja.

Glazbeni se primjer sluša do završetka (*Primjer 1.*, 3:51 – 5:57). Učenici pri slušanju imaju zadatak zamišljati stvarnu radnju, likove i potencijalni ishod.

prezentirala? Što mislite, koje bi društvene skupine bile zainteresirane za slušanje ove glazbe?

Radnja ovoga glazbenog djela odvija se 1950-ih godina na Manhattanu u New Yorku. Preciznije, ona je smještena u radničkoj četvrti koja se zove Upper West Side, a koja je u to vrijeme bila etnički i rasno mješovita. Dvije suparničke ulične bande različitoga etničkog podrijetla, Jets (američki tinejdžeri) i Sharks (tinejdžeri imigranti iz Portorika), bore se za preuzimanje kontrole u svojem susjedstvu.

Što je banda?

Slušat ćemo glazbeni primjer do završetka i zamišljati radnju u kojoj su sukobljene bande Jets i Sharks.

Kako se oni međusobno sukobljavaju? Što čine? Mislite li da na kraju priče postoji pobjednik ili nesuglasice završavaju neriješeno? Tko je preuzeo kontrolu u susjedstvu? Argumentirajte zašto tako mislite.

SREDIŠNJI DIO

Opis središnjega dijela

U središnjemu dijelu nastavnoga sata najavljuje se da je prethodni instrumentalni ulomak dio djela koje pripada novoj glazbenoj vrsti čiji će se naziv i definicija utvrditi nakon sljedećih aktivnosti.

Učitelj zatim dijeli učenike u četiri manje skupine, pri čemu će svaka od četiriju skupina imati vlastiti zadatak.

1. Skupina *Pjevači i svirači* treba u audiozapisu songa *I Feel Pretty* (*Primjer 2.*, 0:00 – 3:36) pomno proučiti izvođače koji se pojavljuju, nakon čega će zamisliti da se nalaze u ulozi pjevača, svirača,

Pitanja/upute

U ovoj nastavnoj jedinici bit će riječi o novoj glazbenoj vrsti, a instrumentalni ulomak koji smo odslušali dio je djela koje pripada toj novoj vrsti.

eventualno i dirigenta. Zadatak je učenika izvedba glazbenoga ulomka u igri uloga uz slušanje glazbe.

2. Skupina *Skladatelji* proučit će tekst songa *Tonight* te će na osnovi njega vrlo detaljno osmisliti, opisati i, po mogućnosti, demonstrirati svoju glazbenu izvedbu.

Zadatak je učenika iz skupine Pjevači i svirači pomno poslušati ulomak I Feel Pretty te uočiti koji se vokalni i instrumentalni izvođači u njemu pojavljuju. Nakon što prokomentirate i rezimirate sve izvođače, vaš je zadatak izvedba ovoga glazbenog ulomka u zamišljenim ulogama pjevača i svirača, tj. pojedinih solista pjevača, instrumentalista, instrumentalne skupine, eventualno dirigenta ako smatrate da je i njegova uloga važna u izvedbi. Pri konačnoj izvedbi organizirajte se u kompletni izvođački sastav, a u pozadini će se reproducirati song I Feel Pretty.

Zadatak je skupine Skladatelji proučavanje teksta skladbe Tonight. Potom ćete osmisliti njegovu glazbenu izvedbu te je idejno detaljno opisati. Kod osmišljavanja izvedbe potrebno je obratiti pažnju na sljedeće:

- *ugodač – kakav će ugođač biti prisutan? Plesni ili meditativni? Liričan ili dramatičan? Predvidljiv ili nepredvidljiv? Opišite.*
- *melodijsku liniju – kakav je melodijski opseg? Je li melodija pjevna ili razlomljena? Je li ista/slična/različita u pojedinim dijelovima? Pokušajte osmisliti melodijsku liniju pa je zapjevajte.*
- *instrumentalnu pratnju – hoće li biti dinamična ili suptilna? Minimalistička ili osebujna? Opišite i pokušajte nekako demonstrirati.*
- *instrumentalni sastav – koji instrumenti sviraju? Ima li solističkih instrumentalnih dionica? Kako zvuči instrumentalna solistička dionica? Je li sastav većega ili manjeg opsega? Je li potreban dirigent?*
- *vokalne izvođače – tko pjeva ulogu Marije i ulogu Tonyja? Kojim muškim ili ženskim pjevačkim glasovima pripadaju vokali? Je li uključen i zbor? Kako izvođači*

3. Skupina *Redatelji* radit će na songu *Gee, Officer Krupke* tako da se, uz dobiveni tekst i audiozapis songa, pokušaju fokusirati na glumačke aspekte i organizaciju scene. Grupa u radu treba koristiti tekst i audiozapis songa (*Primjer 3.*, 0:16 – 4:14).

4. Skupina *Koreografi* baviti će se koreografijom plesa mamba iz glazbenoga broja *The Dance at the Gym* (*Primjer 6.*, 0:00 – 3:24).

Nakon grupnoga rada prezentiraju se rezultati pojedinih skupina.

Skupina *Pjevači i svirači* u igri uloga izvodi song *I Feel Pretty* uz reproduciranje glazbenoga ulomka (*Primjer 2.*, 0:00 – 3:36). Zadatak je ostalih učenika uočiti glazbene izvođače koje su članovi skupine utjelovili.

pjevaju? Pjevaju li klasičnim ili popularnim načinom pjevanja? Pokušajte demonstrirati način pjevanja.

Koja je uloga redatelja?

*Učenici iz skupine Redatelji trebaju zamisliti da su u ulozi redatelja koja uključuje davanje uputa glumcima, određivanje načina glume, vođenje scenskoga aspekta, preosmišljanje scenarija, vođenje procesa snimanja i slično. Zadatak je „režirati” song *Gee, Officer Krupke* na temelju dobivenoga teksta i glazbenoga ulomka, a potom improvizirati i demonstrirati glumačke načine koje biste iskoristili. Ako smatrate da je potrebno, možete upotrijebiti i rekvizite koji se nalaze u neposrednoj blizini.*

Kakav je ples mambo? Ranije smo spomenuli dvije skupine tinejdžera; mislite li da se mambo povezuje sa skupinom američkih ili pak portorikanskih tinejdžera? Zašto?

Skupina Koreografi treba osmisliti koreografiju plesa mamba. Pri izvedbi trebete objasniti i kako su zamišljeni scenski kostimi, scena u kojoj se izvodi ples, okruženje, rasvjeta reflektorima, ambijent itd.

Mislite li da je etničko podrijetlo važno za plesne pokrete i način odijevanja? Argumentirajte.

Pogledajmo rezultate rada skupine Pjevači i svirači.

Skupina *Skladatelji* prezentira skladateljske pothvate koji uključuju detaljno opisivanje zamišljene izvedbe songa *Tonight*. Potom se projicira song (*Primjer 4.*, 0:00 – 3:06), a učenici trebaju uočiti sličnosti i razlike između zamišljene i izvorne izvedbe.

Skupina *Redatelji* demonstrira i improvizira glumačke i scenske situacije povezane sa songom *Gee, Officer Krupke*. Nakon njihove prezentacije projicira se song u filmskoj izvedbi (*Primjer 5.*, 0:00 – 5:12) s ciljem uočavanja sličnosti i razlika između njihovih ideja te ideja redatelja filma.

Posljednja su skupina *Koreografi* koji prezentiraju i demonstriraju svoj rad u obliku koreografije plesnih pokreta uz ples mambo iz glazbenoga broja *The Dance at the Gym* (*Primjer 6.*, 0:00 – 3:24). Nakon njihove prezentacije projicira se ulomak iz filmske izvedbe (*Primjer 7.*, 00:35:11 – 00:39:03) s ciljem uočavanja podudarnosti ili odstupanja u plesnim pokretima u odnosu na učeničke, ali i s ciljem uvida u radnju glazbenoga broja.

Nakon kraćega razgovora o načinima prepričavanja priče u završnoj se aktivnosti učenici ponovno vraćaju u svoje skupine da bi na temelju svih

Što uočavate, koji su izvođači prisutni?

Pogledajmo rezultate grupnoga rada skupine Skladatelji.

Pogledajmo i poslušajmo song Tonight u izvornoj izvedbi. Koje su sličnosti s osmišljenom izvedbom? Koje su razlike?

Pogledajmo redateljske pothvate skupine Redatelji.

Pogledajmo song Gee, Officer Krupke u filmskoj izvedbi. Kakve su ideje redatelja filma u odnosu na učeničke ideje? Ima li sličnosti i razlika? U čemu?

Posljednji su Koreografi s osmišljenom koreografijom plesnih pokreta na ples mambo iz glazbenoga broja The Dance at the Gym.

Pogledajmo filmsku izvedbu toga broja. Ima li podudarnosti u plesnim pokretima iz filma i učeničkih plesnih pokreta? Ima li odudaranja? O čemu je riječ u ovome glazbenom broju? Kako se prepričava priča? Slažete li se s time da se prepričava pjevanjem, sviranjem, glumom, plesom, pokretima lica i tijela?

<p>nastavnih sadržaja osmislili definiciju mjuzikla. Učenicima se pojašnjava da su svi primjeri korišteni na nastavi dio mjuzikla <i>West Side Story</i> (<i>Priča sa zapadne strane</i>).</p> <p>Slijedi predstavljanje definicija glazbene vrste mjuzikla koje su rezultat rada u skupinama.</p>	<p><i>Svi nastavni primjeri s današnjega sata dio su glazbene vrste koja se zove mjuzikl, a mjuzikl koji smo danas upoznali nosi naslov West Side Story, tj. Priča sa zapadne strane.</i></p> <p><i>Vratite se u svoje skupine. Zadatak je svake skupine osmisliti svoju definiciju mjuzikla. Obratite pažnju na sve sadržaje koji su dio mjuzikla.</i></p> <p><i>Neka svaka skupina odabere po jednoga predstavnika koji će iznijeti vašu definiciju mjuzikla.</i></p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

ZAVRŠNI DIO

Opis završnoga dijela	Pitanja/upute
<p>U završnoj aktivnosti posvećujemo se refleksivnom procesu o stečenim znanjima i vještinama. Učenike se također potiče na izražavanje dojmova i osobnih stavova.</p>	<p><i>Što ste novo naučili?</i> <i>Na kojim smo vještinama radili?</i> <i>Što vam se osobito sviđelo u nastavi?</i> <i>Ima li nešto što nije u bilo u redu? Što?</i> <i>Postoji li nešto što biste promijenili ili unaprijedili?</i> <i>Kakvi su vaši dojmovi?</i> <i>Pruži li vam se mogućnost posjeta kazalištu i gledanja izvedbe mjuzikla uživo, biste li voljeli iskoristiti tu mogućnost? Zašto da? Zašto ne?</i></p>

Prilozi

Slušni primjeri		
Rb.	Poveznica na snimku / naziv CD-a i broj snimke	Minutaža
1.	<u>J. Robbins, L. Bernstein, S. Sondheim i A. Laurents: <i>West Side Story</i> – Prologue</u>	0:00 – 2:52; 2:52 – 3:51; 3:51 – 5:57
2.	<u>J. Robbins, L. Bernstein, S. Sondheim i A. Laurents: <i>West Side Story</i> – I Feel Pretty</u>	0:00 – 3:36
3.	<u>J. Robbins, L. Bernstein, S. Sondheim i A. Laurents: <i>West Side Story</i> – Gee, Officer Krupke (audiozapis)</u>	0:16 – 4:14
4.	<u>J. Robbins, L. Bernstein, S. Sondheim i A. Laurents: <i>West Side Story</i> – Tonight (Balcony Scene)</u>	0:00 – 3:06
5.	<u>J. Robbins, L. Bernstein, S. Sondheim i A. Laurents: <i>West Side Story</i> – Gee, Officer Krupke (videozapis)</u>	0:00 – 5:12
6.	<u>J. Robbins, L. Bernstein, S. Sondheim i A. Laurents: <i>West Side Story</i> – The Dance at the Gym, Mambo (audiozapis)</u>	0:00 – 3:24
7.	<u>J. Robbins, L. Bernstein, S. Sondheim i A. Laurents: <i>West Side Story</i> – The Dance at the Gym, Mambo (videozapis)</u>	00:35:11 – 00:39:03

Ostali prilozi (fotografije, notni zapisi, nastavni materijali i sl.)

1) Tekst songa *Tonight*⁵ za razrednu skupinu *Skladatelji*

Balcony Scene (Tonight)

MARIA

Only you, you're the only thing I'll see,
forever.

In my eyes, in my words and in
everything I do,
Nothing else but you,
Ever!

TONY

And there's nothing for me but Maria,
Every sight that I see is Maria.

MARIA

Tony, Tony...

TONY

Always you, every thought I'll ever
know,
Everywhere I go,
You'll be!

MARIA

All the world is only you and me!

Tonight, tonight,
It all began tonight,
I saw you and the world went away.
Tonight, tonight,
There's only you tonight,
What you are, what you do, what you
say!

TONY

Today, all day I had the feeling
A miracle would happen –
I know now I was right.

BOTH

For here you are,
And what was just a world is a star
Tonight!

Tonight, tonight,
The world is full of light,
With suns and moons all over the
place.

Tonight, tonight,
The world is wild and bright,
Going mad, shooting sparks into
space.

Today, the world was just an address,
A place for me to live in,
No better than all right,
But here you are
And what was just a world is a star
Tonight!

(Dialogue)

BOTH SING

Good night, good night,
Sleep well and when you dream,
Dream of me
Tonight.

⁵ The Leonard Bernstein Office (n. d. a).

2) Tekst songa *Gee, Officer Krupke*⁶ za razrednu skupinu *Redateljji*

Gee, Officer Krupke

RIFF

Dear kindly Sergeant Krupke,
Ya gotta understand:
It's just our bringin' upke
That gets us outta hand.
Our mothers all are junkies,
Our fathers all are drunks.

Golly Moses, natcherly we're punks.

ALL

Gee, Officer Krupke, we're very upset;
We never had the love that ev'ry child
oughta get.

We ain't no delinquents,
We're misunderstood.

Deep down inside us there is good!

RIFF

There is good!

ALL

There is good, there is good,
There is untapped good.
Like inside, the worse of us is good.

TIGER

(Imitating Krupke) That's a touchin'
good story.

RIFF

Lemme tell it to the world!

TIGER

(Imitating Krupke) Just tell it to the
Judge.

RIFF (**To Snowboy*)

Dear kindly Judge, your Honor,
My parents treat me rough.

With all their marijuana,
They won't give me a puff.

They didn't wanna have me,
But somehow I was had.

Leapin' lizards, that's what I'm so bad!

SNOWBOY

(As Judge) Right!

Officer Krupke, you're really a square.
This boy don't need a judge, he needs
a [sic] analyst's care!

It's just his neurosis that oughta be
curbed.

He's psychologically disturbed!

RIFF

I'm disturbed!

ALL

We're disturbed, we're disturbed,
We're the most disturbed,
Like we're psychologically disturbed.

SNOWBOY

(Spoken, as Judge) Hear ye, Her ye! In
the opinion

Of this court, this child is depraved on
account he ain't had a normal home.

RIFF

(Spoken) Hey, I'm depraved on
account I'm deprived!

SNOWBOY

So take him to a headshrinker.

⁶ The Leonard Bernstein Office (n. d. b).

RIFF (**To Action*) (*Sings*)
My Daddy beats my Mommy,
My Mommy clobbers me,
My Grandpa is a Commie,
My Grandma pushes tea.

My sister wears a mustache,
My brother wears a dress.
Goodness gracious, that's why I'm a
mess!

ACTION (*As Psychiatrist*)
Yes!
Officer Krupke, he shouldn't be here.
This boy don't need a couch, he needs
a useful career.
Society's played him a terrible trick,
And sociologically he's sick!

RIFF
I am sick!

ALL
We are sick, we are sick,
We are sick, sick, sick,
Like we're sociologically sick!

ACTION
In my opinion, this child does not need
to have his head shrunk at all. Juvenile
delinquency is purely a
social disease.

RIFF (*Spoken*)
Hey, I got a social disease!

ACTION (*Spoken as psychiatrist*)
So take him to a social worker!

RIFF (**To Arab*) (*Sings*)
Dear kindly social worker,
They tell me get a job,
Like be a soda jerker,
Which means like be a slob.
It's not I'm anti-social,
I'm only anti-work.
Gloryosky, that's why I'm a jerk!

ARAB (*As Social Worker*)
Eek!
Officer Krupke, you've done it again.
This boy don't need a job, he needs a
year in the pen.
It ain't just a question of misunderstood
—
Deep down inside him, he's no good!

RIFF
I'm no good!

ALL
We're no good, we're no good!
We're no earthly good,
Like the best of us is no damn good!

SNOWBOY (*As Social Worker*)
The trouble is he's lazy.

JOYBOY (*As Psychiatrist*)
The trouble is he drinks

BABY JOHN (*As Judge*)
The trouble is he's crazy.

ARAB
The trouble is he stinks.

MOUTHPIECE
The trouble is he's growing.

ACTION
The trouble is he's grown.

ALL
Krupke, we got troubles of our own!

Gee, Officer Krupke,
We're down on our knees.
'Cause no one wants a fella with a
social disease.
Gee, Officer Krupke,
What are we to do?
Gee, Officer Krupke,
Krup you!

3) Uređaji za reprodukciju glazbe i zvuka za skupine *Pjevači i svirači* te *Redatelji i Koreografi* (mobilni telefon, prijenosno računalo ili tablet)

Napomena za učitelje

Tijekom rada u grupama, uzimajući u obzir to da neki grupni zadaci uključuju reproduciranje audio-/videozapisa te da je potreban prostor za kretanje, potrebno je osigurati uvjete u kojima se učenici mogu nesmetano posvetiti grupnomu radu. Idealno bi bilo da se skupine mogu fizički odvojiti u zasebne prostorije, dok bi se prezentacija grupnih radova odvijala u zajedničkome prostoru (učionici).

Prilikom rada u grupama potrebno je kontrolirati radnu atmosferu. Grupni način rada iziskuje interakciju i međusobnu komunikaciju, a ako rad jedne skupine bilo iz kojega razloga ometa drugu skupinu, bit će potrebno disciplinirati učenike da bi se osigurala mirna i nesmetana radna okolina. Također je potrebno intervenirati u slučaju da učenici imaju problema ili nesuglasica, a da bi grupni rad imao pozitivan krajnji ishod.

Osvrt i dopuna priprave

S obzirom na to da u radioničkome radu vrijeme odvijanja aktivnosti može biti relativno, postoji mogućnost vremenskoga odstupanja u izvedbi pojedinih aktivnosti. U slučaju da se tijekom održavanja nastave sve radioničke aktivnosti iz nekoga razloga ne stignu u potpunosti odraditi tijekom 45 minuta, tj. vremena koliko traje jedan nastavni sat, glazbeni primjeri predviđeni za slušanje i reprodukciju pri prezentaciji grupnih radova mogu se reproducirati u kraćoj minutaži i prekinuti prije završetka pojedinoga primjera.

6. Zaključak

U ovome se trenutku nastavne teme mjuzikla i *rock*-opere u osnovnoškolskoj nastavi glazbene kulture u većini slučajeva obrađuju u jednome nastavnom satu, i to pomoću udžbeničkih materijala koji u nastavnome procesu ne predviđaju korištenje aktivnosti povezanih s radioničkim oblicima rada, glazbenim igrama i stvaralaštvom. Kada bi učiteljima prioritet bio da se u nastavnoj obradi tih glazbenih vrsta kod učenika potaknu stvaralačko mišljenje, kreativni izraz i glazbene sposobnosti uz korištenje radioničkih metoda rada, nastavu glazbe mogli bi kreirati pomoću izdvojenih različitih mogućnosti praktične obrade, uz realizaciju mjuzikla ili uz priložene konkretne nastavne pripreme. Tekstovima u okviru ovoga rada potiče se kritičko i kreativno mišljenje te se promišlja o tome da učenici nastavne sadržaje mogu kvalitetno spoznavati na temelju angažiranoga sudjelovanja u nastavnim aktivnostima, korištenja vlastitih iskustva, kao i korištenja komunikacijskih, socijalnih, suradničkih te kreativnih vještina.

Kada se u organizaciji nastavnih tema nudi prilika za realizaciju radionice u funkciji nastave uz podršku različitih glazbenih aktivnosti, odluka za njihovu realizaciju može biti i više nego korisna i poučna, osobito u obradi glazbeno-scenskih vrsta koje obuhvaćaju dinamičnu sinergiju više vrsta umjetnosti. Visokom razinom suradnje prilikom radioničkoga načina održavanja nastave kod učenika se potiču osjetilno spoznavanje, iskazivanje stvaralačkoga mišljenja i izražavanja te korištenje kreativnih sposobnosti. Shodno tomu, radionička je nastava dobra jer im omogućuje da u jednu ruku „prožive” nastavne sadržaje.

Mjuzikl i *rock*-opera samo su dio glazbeno-umjetničkih sadržaja koje je potrebno usvojiti tijekom osnovnoškolskoga obrazovanja, a prijedlozi i mogućnosti obrade koji se spominju u ovome radu ni ne moraju nužno biti realizirani isključivo pri obradi tih glazbenih vrsta. Prijedlozi s mogućnostima obrade mogu se svrsishodno iskoristiti i prenamijeniti u pripremi drugih nastavnih tema, pri čemu je vrlo važno imati na umu da su krajnji ishodi i znanja koje nude gotova rješenja manje važni u odnosu na podržavanje procesa aktivnoga sudjelovanja učenika.

7. Literatura

- Ambruš-Kiš, R., Seletković, T. i Šimunović, Z. (2021). *Glazbeni krug 8: udžbenik glazbene kulture za 8. razred osnovne škole*. Profil Klett d. o. o.
- Ambruš-Kiš, R., Matoš, N., Seletković, T., Stojaković, S. i Šimunović, Z. (2020a). *Glazbeni krug 5: udžbenik glazbene kulture za 5. razred osnovne škole*. Profil Klett d. o. o.
- Ambruš-Kiš, R., Matoš, N., Seletković, T., Stojaković, S. i Šimunović, Z. (2020b). *Glazbeni krug 6: udžbenik glazbene kulture za 6. razred osnovne škole*. Profil Klett d. o. o.
- Ambruš-Kiš, R., Janković, A., Matoš, N., Seletković, T. i Šimunović, Z. (2020c). *Glazbeni krug 7: udžbenik glazbene kulture za 7. razred osnovne škole*. Profil Klett d. o. o.
- Banov, N., Brđanović, D., Frančišković, S., Ivančić, S., Kirchmayer Bilić, E., Martinović, A., Novosel, D. i Pehar, T. (2024) *Allegro 7: udžbenik glazbene kulture u sedmom razredu osnovne škole*. Školska knjiga.
- Banov, N., Brđanović, D., Frančišković, S., Ivančić, S., Kirchmayer Bilić, E., Martinović, A., Novosel, D. i Pehar, T. (2022). *Allegro 8: udžbenik glazbene kulture u osmom razredu osnovne škole*. Školska knjiga.
- Banov, N., Brđanović, D., Frančišković, S., Ivančić, S., Kirchmayer Bilić, E., Martinović, A., Novosel, D. i Pehar, T. (2021). *Allegro 6: udžbenik glazbene kulture u šestom razredu osnovne škole*. Školska knjiga.
- Banov, N., Dvořak, V., Frančišković, S., Ivančić, S., Jeličić Špoljar, M., Kirchmayer Bilić, E., Martinović, A., Novosel, D. i Pehar, T. (2020). *Allegro 5: udžbenik glazbene kulture u petom razredu osnovne škole*. Školska knjiga.
- Buljubašić-Kuzmanović, V. (2006). Pedagoška radionica u funkciji aktivne nastave i učenja na uspjesima. *Metodički ogledi*, 13(1), 123–136. <https://hrcak.srce.hr/4369>

- Elicker, M. (2002). Rock Opera – Opera on the Rocks? U S. M. Lodato, S. Aspden i W. Bernhart (ur.), *Word and Music Studies 4* (str. 299–314). Brill. https://doi.org/10.1163/9789004334069_019
- Georgieva Fileva-Ruseva, K. (2020). Opera, Operetta, Ballet, Rock Opera and Musical in Electronic Music Textbooks for the Bulgarian General Education School. *Knowledge – International Journal*, 41(6), 1095–1100. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=899254>
- Gortan-Carlin, I. P. i Močinić, S. (2017). Iskustveno učenje i stjecanje glazbenih kompetencija učitelja razredne nastave. *Školski vjesnik*, 66(4), 511–526. <https://hrcak.srce.hr/193649>
- Kadum-Bošnjak, S. (2012). Suradničko učenje. *Metodički ogledi*, 19(1), 181–199.
- Klarin, M. (2017). *Psihologija dječje igre*. Sveučilište u Zadru.
- Kuntarić, M. (1974). Musical. U K. Kovačević (ur.), *Muzička enciklopedija (2)* (str. 630–631). Jugoslavenski leksikografski zavod.
- Lamb, A. (1980). Musical Comedy. U: S. Sadie (ur.), *The New Grove Dictionary of Music and Musicians 12* (str. 815–823). Macmillan Publishers Limited.
- Martinko, J. (2012). Radionica – metoda interaktivnog učenja i poučavanja odraslih. *Andragoški glasnik*, 16(2), 165–174. <http://www.andragosko.hr/wp-content/uploads/2020/10/2-2012.pdf#page=77>
- Medić, I. i Janković Beguš, J. (2013). Mjuzikl u Srbiji u novom milenijumu: smernice, dometi, izazovi. *Zbornik Matice srpske za scenske umetnosti i muziku*, 49, 133–150.
- Mendeš, B., Marić, Lj. i Goran, Lj. (2020). *Dijete u svijetu igre: teorijska polazišta i odgojno-obrazovna praksa*. Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Mendiković Đukić, A., Plavšić, M. i Vidulin, S. (2020). Students' Music Preferences Towards Classical Music. *Metodički obzori*, 15(2 (29)), 5–23. <https://doi.org/10.32728/mo.15.2.2020.01>
- Milinović, M. (2015). Glazbene igre s pjevanjem. *Artos: časopis za znanost, umjetnost i kulturu*, 3, 0–0. <https://hrcak.srce.hr/152003>

- MZO (2019a). *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/06/GKGU_kurikulum.pdf
- MZO (2019b). *Kurikulum međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole*. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Medupredmetne/Kurikulum%20medupredmetne%20teme%20Gradanski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20za%20osnovne%20i%20srednje%20skole.pdf>
- Ocvirk, D. (2021). *Mjuzikl u osnovnoj školi: proces stvaranja glazbeno-scenskog djela* [Webinar]. Alfa Portal. https://alfa-hr.zoom.us/rec/play/8m-D3oUSV_QWprBEQnkRQ6YTogaJl_tC0ITeZl5p1pBnwTBcFanb5zxsTMUy-7PDKluoeOzFK4QtGzJa.yDpbfv8RZuetsFEJ?continueMode=true&_x_zm_rtaid=IJxVgsm0TzWMUcf_MgiEjA.1667920226061.2c85f07376d97e419f2e36a30adf4649&_x_zm_rhtaid=675
- Perroux, A. (2009). *La comédie musicale: mode d'emploi*. L'Avant – Scène Opéra, Éditions Premières Loges.
- Plavšić, M. (2014). *Psihologija učenja i nastave*. (Skripta). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Raković, A. (2021). Yugoslav Rock Opera Gubec-beg (1973–1984) – Theatrical Spectacle and Cultural Diplomacy. *Tokovi istorije*, 3, 253–274. <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=1053445>
- Sternfeld, J. (2006). *The megamusical*. Indiana University Press.
- Svalina, V. (2013). Uključivanje djece mlađe školske dobi u glazbeno-stvaralačke aktivnosti. *Život i škola*, LIX(29), 270–287. <https://hrcak.srce.hr/121409>
- Šarec, M. (2021). Mogućnosti korištenja beskontaktnih glazbenih igara u nastavnom i izvannastavnom radu. U S. Vidulin i M. Šarec (ur.), *Glazbena nastava modernog doba: čemu težimo i kuda idemo?* (str. 41–62). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli.
- Šivak, M. (2020). *Mjuzikl*. (Diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:708272>

- Škojo, T. (2016). Nastava glazbene umjetnosti u kontekstu aktivnog učenja. *Školski vjesnik*, 65(2), 229–249. <https://hrcak.srce.hr/177422>
- Šulentić Begić, J. (2016). Glazbene igre u primarnom obrazovanju. U B. Jerković i T. Škojo (ur.), *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja* (str. 685–701). Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.
- Šulentić Begić, J., Begić, A. i Pušić, I. (2020). Preferencije učenika prema aktivnostima i sadržajima u nastavi Glazbene kulture. *Nova prisutnost*, XVIII(1), 185–202. <https://doi.org/10.31192/np.18.1.13>
- Uzelac, M., Bognar, L. i Bagić, A. (1994). *Budimo prijatelji*. Mali korak.
- Vidulin-Orbanić, S. (2013). *Glazbeno stvaralaštvo: teorijski i praktični prinos izvannastavnim glazbenim aktivnostima*. Udruga za promicanje kvalitete i poticanje izvrsnosti u odgoju i obrazovanju SEM.
- Vidulin, S. i Martinović, V. (2015). Umjetnička glazba i oblikovanje kulturnoga identiteta učenika. *Školski vjesnik*, 64(4), 573–588. <https://hrcak.srce.hr/153129>
- Vidulin, S., Plavšić, M. i Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u školi*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli, Filozofski fakultet u Rijeci.
- Wąsowicz, M. (2015). István, a király: Rock-Opera As an Expression of Hungarian National Identity. U M. Dondzik, M. Pabiś-Orzeszyna i B. Zając (ur.), *History of European cinema: intercultural perspective* (str. 119–125). Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Žakić, K. (2017). *Igre u nastavi glazbene kulture*. (Diplomski rad). Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:134:556173>

MREŽNI IZVORI

Bijelonjić, O. (28. 2. 2022). *Suvremene metode poučavanja*. Škole.hr. (Preuzeto 18. 5. 2023.). <https://www.skole.hr/suvremene-metode-poucavanja/>

Sarmiento, R. (3. 3. 2020). *10 Best Films Based On Stage Musicals*. Screen Rant. (Preuzeto 26. 9. 2023.). <https://screenrant.com/greatest-movies-adapated-stage-musicals/>

The Leonard Bernstein Office (n. d. a). *Balcony Scene (Tonight)*. West Side Story. Song Lyrics. (Preuzeto 21. 3. 2024.). <https://www.westsidestory.com/tonight-duet>

The Leonard Bernstein Office (n. d. b). *Gee, Officer Krupke*. West Side Story. Song Lyrics. (Preuzeto 21. 3. 2024.). <https://www.westsidestory.com/gee-officer-krupke>

8. Sažetak

Za mnoge glazbeno-scenske vrste nastale tijekom bogate povijesne umjetničke produkcije u nastavi glazbene kulture vidljiva je tendencija da se malo vremena, tj. nastavnih sati posvećuje njihovoj obradi, a tako je i za mjuzikl i *rock-operu*. Dobro je uzeti u obzir da sadržajnost i atraktivnost svih glazbenih vrsta nisu jednake te bi se zasigurno, kada bi se uvažilo mišljenje učenika koji se izravno susreću s nastavnim sadržajem, u glazbenoj nastavi veća važnost pridavala glazbenim vrstama sveobuhvatnijega i zanimljivijeg sadržaja, kojima pripadaju mjuzikl i *rock-opera*. U ovome se diplomskom radu propituju glazbeno-scenske vrste mjuzikl i *rock-opera* s aspekta njihove upotrebe u nastavi glazbene kulture. Popriličan je izazov zadržati pažnju učenika tijekom cjelokupnoga trajanja nastavnoga procesa te je zbog toga poželjno da im se sadržaji nude kroz teme čija je obrada potkrijepljena dinamičnim, atraktivnim i nekonvencionalnim oblicima rada. U tome je smislu dobrodošla integracija radioničkih metoda kroz koje učenici u vlastitome angažmanu obrađuju nastavne teme, a s obzirom na to da radionica u funkciji aktivne nastave pogoduje implementaciji mnogih aktivnosti, prikazane su glazbene aktivnosti slušanja glazbe, glazbenoga stvaralaštva i glazbenih igara. Doprinos je ovoga rada i u analizi nekih udžbeničkih materijala, opisu realizacije mjuzikla u osnovnoj školi, izdvojenim različitim mogućnostima praktične obrade te priloženim konkretnim primjerima nastavnih priprava za provedbu u predmetnoj nastavi glazbene kulture u osmim razredima osnovne škole.

KLJUČNE RIJEČI: Glazbena kultura, glazbene igre, mjuzikl, radionička nastava, *rock-opera*.

9. Summary

For many musical theatre forms developed during the rich historical artistic production within musical education, there is a visible tendency to dedicate little time, i.e. teaching hours, to convey those topics, and the same is valid for musicals and rock operas. It is useful to consider that the substance and appeal associated with different musical forms is not equal and more importance in musical education would definitely be given to musical forms more comprehensive and interesting in content, such as musical and rock opera, if opinions of students, who are directly involved, would be taken into consideration. This thesis discusses musical theatre forms of musical and rock operas from the perspective of their usage within musical education. To retain students' attention during the entire educational process has become increasingly challenging and this is why it is desirable to offer content that can be conveyed through dynamic, appealing and unconventional teaching formats. In this sense, an integration of workshop methods where students independently analyse topics is welcome, considering that workshop methods within active teaching facilitate the implementation of many activities, such as listening to music, musical creativity and musical games, which are demonstrated in this thesis. This thesis also contributes to analysing some textbook materials, describing the implementation of musical in primary and secondary schools, distinguishing different possibilities of content analysis in practice and providing examples of teaching preparations for musical education teaching in the eighth grade of compulsory school.

KEY WORDS: Music culture, musical, musical games, rock opera, workshop.